

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

SİVİL TOPLUMUN YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİNE AKTİF KATILIMI

YÜKSEKÖĞRETİM MODELİ

YÜKSEKÖĞRETİM STRATEJİ BELGESİ

YÜKSEKÖĞRETİM YOL HARİTASI

POLİTİKA BELGESİ

AKADEMİSYENLER
BİRLİĞİ
DERNEĞİ

FİNAL RAPORU 2022

SİVİL TOPLUM DESTEK PROGRAMI - III
CIVIL SOCIETY SUPPORT PROGRAMME - III

SİVİL TOPLUMUN YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİNE AKTİF KATILIMI
*ACTIVE INVOLVEMENT OF CIVIL SOCIETY TO HIGHER EDUCATION
SYSTEM*

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Akademisyenler Birliği Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”

Adres:

Mebusevleri Mah. Ayten Sk.
No.39/4 06570 - Çankaya/ANKARA

Telefon:

(0312) 222 56 83

Mail:

akademisyenler@akademisyenler.org.tr

SUNUŞ

Akademisyenler Birliği Derneği, mesleki dayanışma saikiyle Türk üniversitesinin değerli üyeleri tarafından kurulduğu 2001 yılından bu yana üniversite çalışanlarının sosyal ve ekonomik hakları ile ilgili faaliyetler gerçekleştirmenin yanında yükseköğretim sisteminin sorunları ile ilgili entelektüel faaliyetlerin içinde olmuştur. Yirmi yılı aşkın bir süredir devam eden yoğun sivil toplum faaliyetlerimizde ülkenin bilimsel gelişimini emanet ettiğimiz akademik camiaya, içinde yaşadığımız topluma, geleceğimizin teminatı gençlerimize ve bu toprakları emanet aldığımız çocuklarımıza katkı sağlamayı amaç edindik. Dernek olarak bu amaçla yüzlerce konferans, sempozyum ve onlarca proje gerçekleştirdik; seminerler, eğitimler ve kurslar düzenledik.

Akademisyenler Birliği Derneği bu etkinlikler ve projelerde tarihi ve sosyal meselelerle ilgili çalışmalar yapmanın yanı sıra bilimin temel sorunları ve akademisyenlerin çalışma hayatı ile ilgili sorunlara yönelik çalışmalar yapmakta, gençlere yönelik eğitimler ve kurslar düzenlemekte, uluslararası gençlik hareketlilikleriyle gençlere çeşitli fırsatlar sunmaktadır.

Bu kapsamda, "Sivil Toplumun Yüksek Öğretim Sistemine Aktif Katılımı" projesi dernek olarak yürüttüğümüz projeler içerisinde önem atfettiğimiz projelerdendir. Proje, dernek olarak düzenlediğimiz yüzlerce etkinlikte ve yayınlarımızda dile getirdiğimiz yükseköğretim sistemi ile sivil toplum arasındaki işbirliği arayışının somut ifadesidir. Projenin temel amacı Yükseköğretimin modernizasyonuna sivil toplumun aktif katılımını sağlamaya yönelik bir model geliştirmek ve yükseköğretim sistemi ile sivil toplum arasında dinamik bir işbirliği modeli ortaya koymaktır. Bu amaçla proje çalışmaları kapsamında oluşturulan dört ayrı proje çalışma grubu 15 aylık yoğun bir çalışma yürütmüştür.

Proje çalışma gruplarından birincisi STK'lar da dahil olmak üzere iyi bir yükseköğretim modeli üzerinde araştırmalar yapmıştır. İkincisi Yükseköğretim Strateji Belgesi hazırlamıştır. Üçüncüsü Yüksek Öğrenim Yol Haritası üzerinde çalışmıştır. Dördüncüsü Türk Yükseköğretim sistemi için Politika Belgesinin geliştirilmesi üzerinde araştırmalar yapmıştır. Bu çalışmaların ardından Ankara'da, Karabük'te, Niğde'de ve Sinop'ta dört adet çalıştay düzenlenmiş ve bu belgelerin geliştirilmesine katkı sağlanmıştır. Çalışmaların nihayetinde proje final raporunu yükseköğretimimizin ve sivil toplumumuzun güzide kurumlarının dikkatine sunmuştur.

Onbeş aydır yürüttüğümüz proje çalışmalarına emek veren herkese teşekkürlerimi sunuyor, proje sonuçlarının sivil toplum – yükseköğretim işbirliğinin daha iyi noktalara taşınmasına vesile olmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. İsmail ŞAHİN

Akademisyenler Birliği Derneği Genel Başkanı

İçindekiler

KURAMSAL ÇERÇEVE; SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE YÜKSEKÖĞRETİM	1
Giriş.....	3
Sivil Toplum Kuruluşu Nedir?	3
Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi.....	4
Sivil Toplum Kuruluşu Türleri.....	6
Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri ve İşlevleri	6
Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları	7
Sivil Toplum Kuruluşları ve Eğitim	9
Sivil Toplum Kuruluşları ve Yükseköğretim	13
Türkiye’de Üniversitelerde Bulunan STK Merkezleri	14
Türkiye’de Üniversite STK İşbirliği Örnekleri	17
ABD’de Yer Alan Bazı Üniversitelerde Örnek Uygulamalar	19
Yükseköğretimin Yönetiminde Dünya Örnekleri	21
Sonuç	24
YÜKSEKÖĞRETİM STK AĞLARI İÇİN YÖNETİŞİM VE İŞBİRLİĞİ MODELİ (YÖKSİM)	25
YÖKSİM Modeli	27
YÖKSİM Temel Alanlar	27
YÖKSİM Temel İlkeler	29
POLİTİKA BELGESİ	33
Giriş.....	35
Politika Belgesi Hazırlama Süreci.....	35
Politikalara Yön Veren Temel Mekanizmalar	36
Ana Hedefler.....	38
Temel Politika Alanları.....	39

Toplumsal Katkı	41
STRATEJİ BELGESİ	43
Bir Bakışta Stratejik Plan.....	46
Temel Performans Göstergeleri	50
Stratejik Plan Hazırlama Süreci.....	53
Durum Analizi	55
YÜKSEKÖĞRETİM YOL HARİTASI	71
Stratejik Amaç ve Hedeflere Yönelik Yol Haritası	73
Hedef Kartları	73
KAYNAKÇA	83

KURAMSAL ÇERÇEVE; SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE YÜKSEKÖĞRETİM

Giriş

Her toplum çeşitli topluluk ve grubun bir araya gelmesiyle ortaya çıkan mikro öğelerin oluşturduğu makro bir yapıyı temsil eder. Ozankaya'ya (2000, s.3) göre toplum "başta kendi kendini korumak ve sürdürmek üzere birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için işbirliği yapan (bir ölçüde çatışmakla birlikte) insanlardan oluşan, göreceli bir sürekliliği olan, genellikle belli bir coğrafi yeri ve ortak kültürü bulunan, çok ya da az kurumlaşmış bir karmaşık ilişkiler bütünüdür". Toplumun huzur ve refah içinde yaşaması için ise maddi ve manevi ihtiyaçları karşılması gerekir. Bu ihtiyaçlar ise toplumu oluşturan birey ve grupların hakları sayesinde karşılanır. Bu hakların sağlanmasında ise insanların örgütlenerek baskı grupları kurması oldukça etkilidir. Baskı grupları ise daha çok demokratik toplumlarda oluşur. Oysa otoriter rejimlerde var olan bu gruplar etkisizken, totaliter rejimlerde ise neredeyse hiç yoktur (Doğan,2020, s. 21). İnsanların haklarını elde etmeleri ve huzurlu bir toplum inşa etmelerinde etkili olan örgütlenmelerin başında ise sivil toplum gelmektedir.

Son yıllarda siyaset alanında ve günlük yaşamda sıkça dile getirilen sivil toplum kavramı demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları gibi kavramlarla birlikte gelişmiştir (Şahinoğlu, 2020). Günümüzde STK'lar toplumsal ve siyasal yaşamda önemli bir rol oynamakta ve demokratik bir sistem için vazgeçilmez bir konumda bulunmaktadır (Akçadağ, 2011, s.1). Bu kapsamda sivil toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları kavramlarına değinmekte fayda bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşu Nedir?

Sivil toplum denilince devletten bağımsız olan ama devletin hukuksal sistemi içinde yeralan, ortak değerlerle bir araya gelen gönüllülükten oluşan örgütlü gruplar olarak tanımlayabiliriz (Acar, 2015; Doğan, 2020, s. 20). Bu kavramın Latin kökenli Romalı devlet adamı Çiçeron tarafından "societas civilis" adıyla terimleştirildiği bilinmektedir. Burada kastedilen kamu ya da devlet alanının dışında kalan alandır. Ashford'a (2009, s.11) göre "*Bireyve devlet arasında yer alan baskı grupları, iş dünyası, spor ve müzik grupları, yardım dernekleri gibi gönüllü olarak kurulan bu gruplar*" sivil toplum olarak tanımlanmaktadır (akt. Şahinoğlu, 2021, s.19). Atar (1997) ise daha geniş bir sivil toplum tanımı yapmıştır. Ona göre sivil toplum "*devlet denetimi veya baskısının ulaşamadığı veya belirleyici olmadığı alanlarda, bireylerin/grupların devletten izin almadan, kovuşturmaya uğrama korkusu taşımadan ve ekonomik ilişkilerin baskısından da büyük ölçüde bağımsız olarak hareket ederek tutum belirleyebildikleri, sosyokültürel etkinliklerde bulunabildikleri gönüllü ve rızaya dayalı ilişkilerin, etkinliklerin ve kurumların oluşturulabildiği bir toplumu ifade eder*" (akt. Doğan, 2020, s. 20).

Sivil toplum devletin ya da kamunun dışındaki grupların ya da örgütlerin birlikte hareket ettikleri nispeten özgür bir ortamdır. En kısa tanımıyla bu ortamdaki organize yapılara ise sivil toplum kuruluşları (STK) denilmektedir. İngilizce'de sivil toplum kuruluşlarına "non-governmental organization" (NGO) denilmektedir. Doğrudan bir çeviri yapıldığında ise bu hükümet dışı kuruluşlar anlamına gelmektedir. Birleşmiş Milletler ana sözleşmesinde de STK'lar NGO olarak adlandırılmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde ise "Private Volunteer Organization" (PVO) yani,

"Özel Gönüllü Kuruluşlar" söylemi kullanılmaktadır (Bayhan, 2002, s.7). Türkçede ise STK kullanımı önde olmakla birlikte "üçüncü sektör", "gönüllü kuruluşlar", "hükümet dışı kuruluşlar", "kar amacı gütmeyen kuruluşlar" gibi ifadeler kullanılmaktadır (Akıncı, 2014, s. 202). Her ne ad verilirse verilsin burada temel soru STK'nın ne olduğudur.

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre STK, "Toplumdaki çeşitli sorunları, bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birliklerdir" (TDK). Doğan'a (2020, s. 25) göre ise "devletin ulaşamadığı alanlarda gerek merkezi idareye ve gerekse yerel yönetimlere yardımcı olan vakıf, dernek, birlik, sendika, oda, kooperatif vb. kuruluşlara STK denilmektedir. STK'lar farklı yapı ve organizasyonlar şeklinde oluşsa da belli amaç ve işlevleri de bulunmaktadır. STK'lar dezavantajlı grupların çıkarlarını korumak, sosyal hizmetleri sağlamak ya da geliştirmek, toplumsal gelişmeyi desteklemek gibi amaçlara sahiptir (Şahinoğlu, 2020). Bu amaçları ise hükümetten bağımsız olarak gerçekleştirmeye çalışırlar. STK'ların bir diğer özelliği de amaçlarını gerçekleştirmek için kar amacı gütmemeleridir. Bu anlamda etnik, kültürel, bilimsel, dinsel ya da hayırseverlik gibi geniş bir alanı temsil ederler (Şahinoğlu, 2020). STK'lar yurttaşların ortak çıkar, ortak bakış açısı, ortak talep ve duyarlılıkları doğrultusundan gönüllü olarak bir araya gelir (Akçadağ, 2011, s. 1). STK'ları ortak özellikleri ise devletten özerk olmaları, gönüllülük esasına göre kurulmaları ve yönetilmeleri, yapılanma ve uygulamalarına kendilerinin karar verdiği bir örgütlenmeleri, dayanışmacı olmaları ve toplumu geliştirmeye yönelik bir anlayışa sahip olmalarıdır (Acar, 2015, s. 63).

Yukarıdaki tanımlarda değinildiği üzere STK'lar farklı türlerde oluşmaktadır. Bu anlamda STK'nın amacı ve hizmet alanına göre türleri de değişmektedir. Örnek verilecek olursa işçilerin haklarını korumak için işçi sendikaları, inanç alanında farklı örgütlenmeler ya da mesleki odalar farklı sivil toplum kuruluşlarıdır. STK' türlerini biraz daha açmakta ve açıklamakta fayda bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi

Sivil toplum konusu Eski (antik) Yunan'da tartışılmaya başlanmıştır. (Kaynar, 2005; Keser & Hışım, 2016). Kavramı ilk olarak Yunan filozoflardan Aristo'nun "societas civilis" şeklinde kullandığı bilinmektedir (Keser & Hışım, 2016). Aristo'ya göre yasalarla belirlenmiş kurallar içinde eşit ve özgür yurttaşların oluşturduğu topluma "politike koinonia" sivil toplum denilir (Akçeşme, 2013). Önal'a (2020) göre Antik Yunanda ayrıcalıklı asil sınıfın şehir devletinde yaşamı geliştirmeye yönelik tartışma ve faaliyetleri ilk sivil toplum etkinliği olarak kabul edilebilir.

Aristo'dan itibaren birçok düşünür tarafından ele alınan ve tartışılan sivil şartlarına göre dönüşerek modern tanımına yaklaşmıştır (Şahinoğlu, 2020). Avrupa'da şehirlerin oluşması burjuvazinin gelişmesine, burjuvazinin oluşması da sivil topluma zemin hazırlamıştır (Aslan,

2010b) Burjuvazinin etkisi ile demokrasi de gelişmiş ve modernleşme sürecinde bireylerin etkisi artmıştır. Demokrasinin gelişmesinde ise sivil toplumun önemli etkileri olmuştur (Akçeşme, 2013)

Modern anlamda sivil toplum kavramının ise 17. yüzyılın sonlarında kullanılmaya başlanmıştır (Keser & Hışım, 2016). Modern anlamda sivil toplum kavramının ilk kez John Locke tarafından 1690'da kullanıldığı bilinmektedir (Önal, 2020; Tamer-Gözübüyük, 2010). Bu dönemde kullanılan sivil toplum kavramı 20. Yüzyılda gündemden çıkmış ancak ikinci dünya savaşından sonra tekrar gündeme gelmiştir (Akçeşme, 2013).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Sovyet tipi siyasal yapıları demokratikleştirme kampanyalarının bir sonucu olarak sivil toplum kavramının tekrar önem kazandığı düşünülmektedir (Tamer-Gözübüyük, 2010). Aslan'a (2010b) göre 1945'ten Macaristan, Çekoslovakya ve Polonya gibi Doğu Avrupa ülkeleri, 1980'lerde Şili, Arjantin ve Brezilya gibi Latin Amerika ülkelerinde otoriter yapılardan demokrasiye geçiş sürecinde yeniden gündeme gelmiştir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren etkisi artan Birleşmiş Milletler ve sonraki dönemde kurulan Avrupa Birliği gibi uluslararası yapıların yaptığı çalışmalar, sundukları sözleşme ve bildirgeler de sivil toplum alanının gelişmesine katkı sağlamıştır (Akçeşme, 2013). Sivil toplum alanının gelişmesinde toplumsal değişmelerin de etkisi olmuştur. Sanayi devrimin ardından çalışma şartlarının değişmesi, ailenin küçülmesi ve geleneksel işlevlerini kaybetmesi, yaşlı nüfusta artış, sosyalleşme ve boş zaman geçirme ihtiyacı STK'ların oluşmasına etki etmiştir (Doğan, 2020; Şahinoğlu, 2020, s.21). Bu tarihsel gelişmeler dikkate alındığında sivil toplum ve STK kavramlarının Batıda oluştuğu ve zamanla dünyaya yayıldığı anlaşılmaktadır.

Türk toplumlarındaki sivil toplumun gelişimi ise kendi tarihsel süreci içinde ele alınmalıdır. Merkezîyetçi devlet yapısına sahip Osmanlı'da ise özerk kurumların gelişmesi için yeterli alan bırakılmamıştır. Modern anlamda STK'ların baskı unsurları olduğu hatırlanacak olursa Osmanlılarda özerk kurumların oluşması ya da bunların merkezi siyasete nüfus etmesi uzunca bir süre mümkün olmamıştır. Ancak üyelerinin çıkarları ya da farklı alanlarda hizmet sunan bazı STK yapıları Osmanlılarda da kurulmuştur. Bu kuruluşlara vakıflar, loncalar, Ahi teşkilatları ve tarikatlar örnek olarak verilebilir (Bulut, Akın & Kahraman, 2017). 19. yüzyıldan itibaren ise Batıdakilere benzer yapılanmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet'in etkisiyle toplantı yapma özgürlüğü, basın hürriyeti, grev hakkı ve cemiyet (dernek) kurma gibi konulara yasal zemin oluşturulmuştur. Bu düzenlemelerin ardından derneklerin sayısı artınca Osmanlıda 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu çıkarılmıştır (Akçeşme, 2013, s. 208-211).

Cumhuriyetin ilanından sonra yeni kurulan devlette modern gelişmeler yaşansa da STK'ların gelişmesi için uzunca bir süre ortam oluşmamıştır. 1946 yılında yürürlüğe giren Cemiyetler Kanunu STK'ların tekrar ortaya çıkmasına zemin sağlamış, çok partili siyasal hayata geçişin etkisi ile STK'lar yaygınlaşmaya başlamıştır. 1961 Anayasası ile de düşünme ve örgütlenme özgürlüklerinin güvenceye alınması STK'ların gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur. Ancak bu özgürlükçü ortam

12 Mart 1971 tarihli askeri muhtıra ile kesintiye uğramıştır (Akçeşme, 2013, s. 212-214).

1970'li yıllarda yoğunlaşan iç çekişmeler ve siyasal kutuplaşmalar toplumsal şiddet olaylarını arttırmıştır. Bu gelişmelerin ardından 12 Eylül 1980 tarihinde yapılan askeri darbe ileyönetime el koyulmuştur. Bu olayın ardından da sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler kapatılmıştır. Tekrar sivil yönetimler iktidarı devralsa da 1980'li yıllarda ideolojik temelli STK'lar ortadan kalkmış ve daha spesifik konularda faaliyet gösteren yapılar ortaya çıkmıştır.1990'lı yıllarda ise Avrupa Birliğine (AB) üyelik süreci, ülkede yaşanan doğal felaketlerin etkisiyle STK çeşitliliği artmıştır. Çünkü AB'ye üyelik için ön koşulların belirlendiği KopenhagKriterlerinde sivil toplumun gelişimi, çeşitliliği ve dinamikliği sağlıklı ve çoğulcu demokrasinin göstergesi olarak kabul edilmiştir (Akçadağ, 2011, s. 4). AB sürecinin etkisiyle sağlanan proje destekleri ile STK'ların finansal kaynakları artmış ve bu da STK sayısının artmasına ve STK'ların kapasitelerin artmasına olum yönde etki etmiştir (Acar, 2015; Akçeşme, 2013).

Sivil Toplum Kuruluşu Türleri

Ortalama bir bilgiyle sivil toplum kuruluşu denildiğinde ilk akla gelen dernek ve vakıflardır. Ancak STK bu iki kuruluş tipini aşan çok daha geniş ve çeşitli bir içeriğe sahiptir. Bu kapsamda birlikler, odalar, sendikalar, kooperatifler ve bazı özel sektör girişimleri de STK türleri arasındadır (Şahinoğlu, 2020, s.18). Burada bahsi geçen odalar ise meslek odaları ya daticaret odaları gibi farklı türlere sahipken kooperatifler ise tarım ya da konut şeklinde farklılaşabilmektedir (Doğan, 2020, s. 19). Akçadağ (2011) ise yerel birlikler, profesyonel federasyonlar, politik ilgi grupları, dinsel ilgi grupları ve öğrenci birlikleri, sivil girişim, platform, ilişki ağı ve benzerlerinden oluşan yapıları da STK türleri arasında saymıştır. Görüldüğü STK'lar çok farklı türlerde oluşmakta ve hizmet vermektedirler. Bu kapsamda STK'ların özellikleri ve işlevlerini daha ayrıntılı bir biçimde ele almakta fayda bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri ve İşlevleri

Sivil toplum kuruluşlarını tanımladığımızda genel özelliklerini de açıklamış oluyoruz. Ancak burada tekrar açıklanacak olursa STK'lar çoğunlukla çevre, gençlik, basın, din, eğitim vb. konularda örgütlenirler. STK'lar toplumsal barışın sağlanması, ekonomik kalkınma, işsizlikle mücadele, önleyici sağlık, insan hakları gibi birçok farklı alanlarda hizmetler de yürütürler.

STK'lar bir grup insanın bir araya gelmesiyle kendi kendini oluşturur ve genellikle kendi desteklerine sahiptirler. Bu anlamda devletten bağımsız bir yapıya sahiptirler (Akçadağ, 2011; Doğan, 2020).

STK'lar gönüllü birlikteliği üzerine inşa edildiğinden bir diğer adının da gönüllü kuruluşlar

olduğu söylenebilir (Şahinoğlu, 2020, s.23). Gönüllülerden oluşan STK'lar kamunun ve özel sektörün yetersiz kaldığı alanlarda devreye girerler. Hangi düzeyde faaliyet gösterirlerse gösterirler STK'lar demokratik yapılardır. STK'lar kendi yöneticilerini demokratik yollarla seçmeli, katılıma açık, şeffaf ve hesap verilebilir olmalıdırlar. Yine STK'lar şiddet içeren eylemler yapmamalı ve herhangi bir alanı tekeline almamalıdır (Şahinoğlu, 2020, s.24).

STK'ların temel amacı konu alanlarında faaliyetler yapmak, siyasi yapıyı etkilemek, yönlendirmek, üyelerinin çıkarlarını, menfaat ve haklarını korumaktır. Bu anlamda STK'lar bir baskı grubu özelliği de taşırlar (Akçadağ, 2011; Önal, 2020). Böylece özel alan ile devlet arasında bir aracı görevi görürler. STK'lar yaptıkları ya da yapacakları gösteri, protesto, seminer, konferans, sosyal medya paylaşımları ya da diğer eylemlerle iktidarı yönlendirmeye çalışırlar. STK'lar bu süreçte siyasi iktidardan beklentileri olsa da amaçları güçlerini kullanarak iktidar olmak olamaz. STK'lar tüm toplumu temsil edemezler. Bu nedenle kuruldukları alanda ya da üyelerinin çıkarlarını korumak için iktidara baskı ve etki etmeye çalışırlar (Şahinoğlu, 2020, s.24).

Bulut ve arkadaşları (2017) konusunda Avrupa Konseyi tarafından 2009 yılında sivil toplumun ilkeleri ve işlevleri hakkında alınan kararları şöyle özetlemişlerdir:

- (1) politika paydaşlarının ihtiyaç ve çıkarlarını savunmak,
- (2) bilgilendirme ve farkındalık oluşturmak,
- (3) uzmanlık bilgileri ve önerileri ile sürece katkıda bulunmak,
- (4) yenilikçi girişimlerde bulunarak farklı çözüm önerileri geliştirmek,
- (5) hizmet sağlamak ve
- (6) son olarak sürecin şeffaflığını kapsayıcılığını artıracak şekilde izleme görevinde bulunmak şeklinde tespit edilmiş görevleri bulunmaktadır (Bulut, Akın & Kahraman, 2017).

STK'ların büyük kısmı ulusal düzeyde faaliyet gösterirken bazı STK'lar ise faaliyetlerini uluslararası düzeyde yürütürler (Şahinoğlu, 2020). Hangi düzeyde olursa olsun STK'lar üyelerine kültürel ve sosyal açıdan da destek sağlarlar. Böylece bireyleri sosyal bir ortamda toplayarak onların yalnızlaşmasına ve toplumdan uzaklaşmalarına fayda sağlarlar. Bunun sonucunda da hem topluma hem de bireye olumlu bir katkı sağlarlar.

Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları

Tarihsel süreçte ele alındığı üzere Türkiye'de sivil toplum oldukça yeni bir olgudur (Akçadağ, 2011). 1990'lı yıllardan itibaren yaygınlaşan STK'lar günümüzde zengin bir çeşitlilik içermektedir. Doğan (2020) Türkiye'deki STK'ları 5 başlık altında gruplamıştır. Bunlar:

- 1) Dernekler,
- 2) Vakıflar,

- 3) Odalar,
- 4) Sendikalar,
- 5) Kooperatifler'dir (Doğan, 2020, s. 29)

Özalp (2008) de Türkiye'deki STK'ları dernekler, vakıflar, sendikalar ve meslek kuruluşlar olmak üzere dört ana kategoride sınıflandırmıştır. Bu dört ana kategorinin altında birlikler, odalar, spor kulüpleri, sanat ve kültür dernekleri, siyasi gruplar, dini kurum ve kuruluşlar, esnaf ve işçi sendikaları sivil toplum kuruluşu kapsamına girmektedir (Özalp, 2008, s.19). Akçeşme (2013) ise STK'ları ve hizmet alanlarını çok daha ayrıntılı bir şekilde açıklamış ve örneklendirmiştir:

- İnanç temelli kuruluşlar, işçi ve işveren sendikaları, savunuculuk yapan STK'lar(örn: halk hareketi, sosyal adalet, barış, insan hakları, tüketici grupları),
- Hizmet veren STK'lar (örn: okur-yazarlık, sağlık, sosyal hizmetler ve toplumun gelişmesine destek veren STK'lar),
- Eğitim, geliştirme, araştırma gibi alanlarda aktif olan STK'lar (örn: düşünce üretme merkezleri, araştırma merkezleri, kar amacı gütmeyen okullar, kamu eğitimi veren kuruluşlar),
- Kar amacı gütmeyen medya, kadın örgütleri, öğrenci ve gençlik dernek/ birlikleri, sosyo-ekonomik olarak toplum dışında kalan (dezavantajlı) grupların oluşturduğu dernek/birlikler (örn: yoksullar, evsizler, toprağı olmayanlar, göçmenler, mülteciler),
- Meslek ve iş örgütleri (örn: ticaret odası, meslek birlikleri),
- Topluluk düzeyinde gruplar/birlikler (örn: başkasına muhtaç olmadan kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan gruplar, ebeveyn birlikleri),
- Ekonomik çıkara dayalı STK'lar (örn: kooperatifler, kredi birlikleri, karşılıklı tasarruf birlikleri),
- Etnik / geleneksel / yerel birlikler / kuruluşlar, çevre örgütleri, kültür ve sanat örgütleri, sosyal konular ve eğlence ile ilgilenen STK'lar
- Spor kulüpleri,
- Hibe dağıtan vakıflar
- Fon geliştirme organları, Stk ağları / federasyonları / destek merkezleri, toplumsal hareketler (örn: barış hareketi) (İçduygu ve diğerleri, 2011: 63-65; Akçeşme, 2013, s. 219).

Buraya kadar bahsi geçen kategori ve alanlarda faaliyet gösteren STK'ların Türkiye'de faaliyetleri de belli bir yasal zemin çerçevesinde sürdürülmektedir. Türkiye'de STK'lar ilgili kanuna dayanarak kurulur ve "emniyette kaydı bulunan kuruluşlar" olarak kabul edilir (Doğan, 2020). Emniyette kaydı bulunmayan, dernek, sendika ya da vakıf hüviyetine sahip olmayan oluşumlar, tarikatlar, dinî cemaatler, etnik ve mezhebe dayalı gruplar ve sosyal oluşumlar sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilmezler (Aslan, 2010a, s. 206). Ancak Acar'a (2010) göre "Dernekler, Vakıflar, Sendikalar, Kooperatifler, Meslek Kuruluşları" gibi herhangi bir kategorinin çatısı altında yer almayan sosyal hareketler (sivil inisiyatifler) de sivil toplum olarak kabul edilebilir.

Her ne kadar farklı sınıflama ve gruplamalar olsa da Türkiye'de dernekler, vakıflar, sendikalar, kooperatifler, meslek kuruluşlarının temel STK kategorileri olduğu söylenebilir. Dernekler benzer görüşleri paylaşan insanlarla bir araya gelerek kendi varlığını sürdürmek ve ortak amacı gerçekleştirmek için oluşturulan örgütlenme biçimleridir (Özalp, 2008, s.19). Vakıflar, kendi parasal kaynağı olan ve bunu kendi ihtiyacına göre kendi kararı ile kamu yararına projeler veya faaliyetler için harcayan kuruluşlardır (Özalp, 2008, s.24). Sendikalar ise çalışanlar ve işverenler arasındaki güç eşitsizliğini ortadan kaldırmak, çalışanların hak ve menfaatlerini geliştirmek ve korumak için oluşturulan sivil toplum kuruluşlarıdır (Özalp, 2008). Meslek kuruluşları ise üyelerinin niteliklerini, çalışma koşullarını belirleyen ve destekleyen yapılardır. Türkiye'de meslek kuruluşları mesleki dernekler ve odalar şeklinde örgütlenmiştir. Odalar kamu tüzel kişiliğine sahiptir ve kamu hukukuna dayalı olarak yetkileri ve yaptırım gücü olan yapılardır. Yasa ile kurulan odalara ilgili meslekten kişiler mesleklerini icra edebilmek için üye olmak zorundadır. Bu kapsamda mimarlar odası, eczacılar odası, tabipler birliği, barolar ilgili meslek erbabının üye olması gereken STK'lardır. Meslek odaları kamu yararını korumak amacıyla düzenleme ve denetleme yapar, gerektiğinde meslekten çıkarma gibi yaptırım gücüne sahip kuruluşlardır (Özalp, 2008, s.27). Mesleki dernekler ise daha çok üyelerinin haklarını koruyan, mesleki gelişimi ve mesleğin toplumsal konumunu güçlendirmeye çalışan kuruluşlardır. Örneğin Türkiye PDR Derneği, Okul Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerinin haklarını savunan bir dernektir.

Sivil Toplum Kuruluşları ve Eğitim

Eğitim alanı da sivil toplumun önemli faaliyet alanlarından biridir. Türkiye'de de eğitim amaçlı faaliyet gösteren birçok STK bulunmaktadır (Eraslan, 2007). Eğitim alanında faaliyet gösteren STK'lara sendikalar, dernekler ve vakıflar öncülük etmektedir.

Her ne kadar sivil toplum şeklinde örgütlenmeseler de özel eğitim merkezleri, danışman ve eğitim merkezleri de eğitim alanında faaliyet gösteren yapılardır (Özalp, 2008). Bunların yanı sıra okul aile birlikleri, öğrenci kolektiflerinden de bahsedilebilir (Kılıç, 2012). Türk toplumlarında eğitim amaçlı sivil toplum faaliyetleri Osmanlılar ve Selçuklulara kadar uzanmaktadır. (Özalp, 2008). Bu devletlerde vakıfların açtığı okullarda eğitim hizmetleri verilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ise bu süreç sektöre uğramış, 1950'li yıllardan itibaren tekrar hız kazanmıştır. (Özalp, 2008). 1950'li yıllarda STK'ların eğitim görüşleri ile devletin eğitim politikaları tutarlıdır. Türkiye'de eğitim alanında faaliyet gösteren STK'ların büyük çoğunluğu doğrudan eğitim hizmeti vermekte ya da eğitim alanına katkıda bulunan çalışmalar yapmaktadır (Kılıç, 2012).

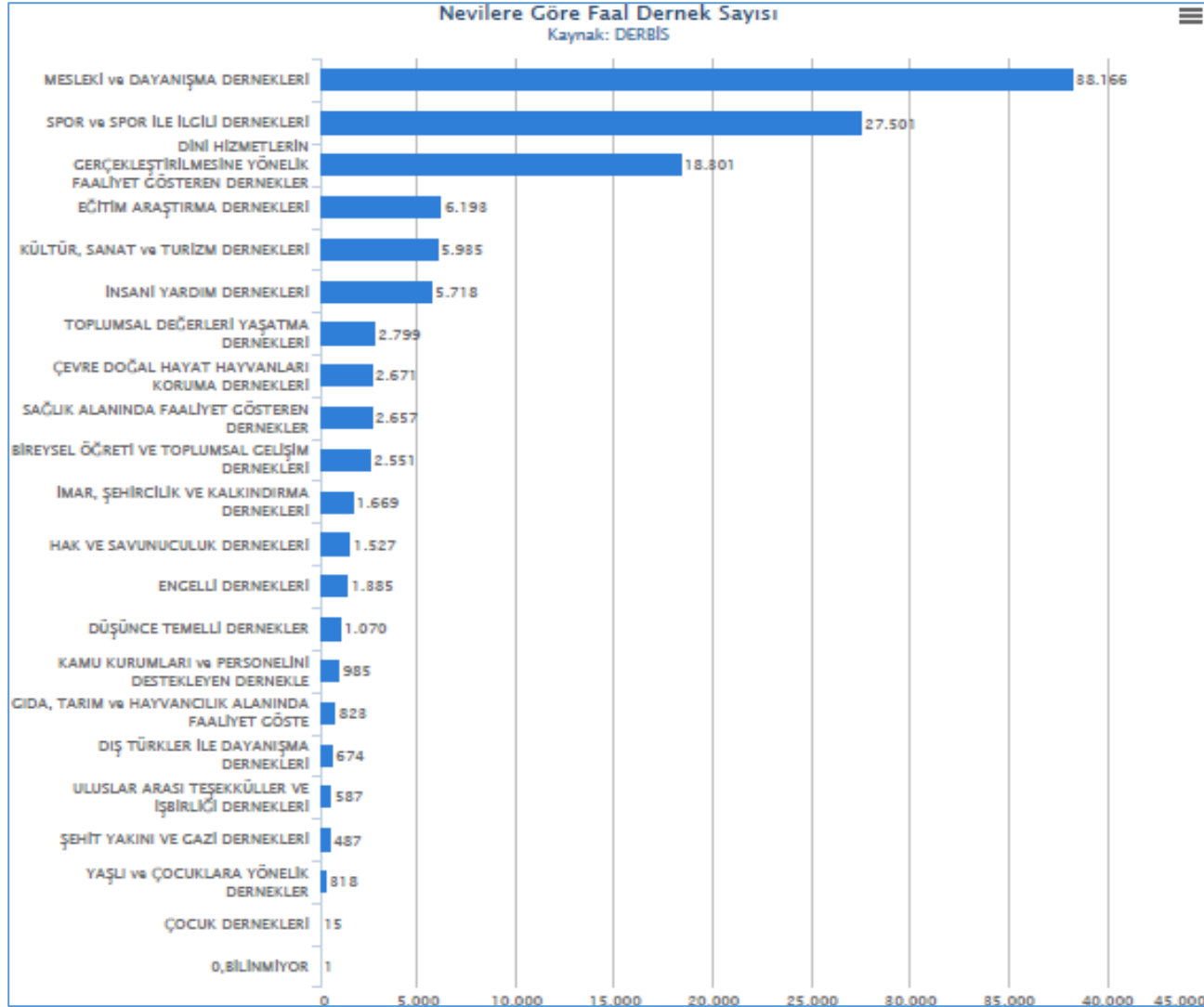
Eğitim alanında faaliyet gösteren ya da göstermeyen Türkiye'deki bazı STK'lar okul binası yapma, öğrenci yurdu inşa etme, kütüphane açma, okullara kitap ve materyal desteği sağlama, öğrencilere burs verme, eğitim alanında rapor yazma, yayın yapma, seminer, konferans vb. etkinlik düzenleme, proje yapma vb. hizmetler vermektedirler (Kılıç, 2012). Yetişkin eğitimi ya da engellilere yönelik hizmet veren birçok STK'nın da hedef kitlelerine yönelik eğitim faaliyetleri düzenlediği

görülmektedir (Kılıç, 2012). STK'lar eğitim alanında hazırladıkları projelerle eğitime katkı da sağlamaktadırlar. Bunun yanı sıra devlet tarafından hazırlanan projelerde de rol almaktadırlar (Kılıç, 2012).

Türkiye'de eğitim alanındaki STK'ların açmış olduğu birçok kolej, okul ve üniversite bulunmaktadır. Bazı STK'lar da eğitim süreçlerine maddi ve manevi destek sunmaktadırlar (Özalp, 2008). Şirin (2015) STK'ların eğitim alanında erken çocukluk eğitiminden yetişkin eğitime, insan haklarından çevre duyarlılığına kadar pek çok alanda çalışma yaptıklarını belirtmiştir. Eraslan (2007) ise Türkiye'de eğitim alanında faaliyet gösteren dernekleri 10 başlık altında sınıflandırmıştır:

1. *Eğitim – Araştırma – Proje Dernekleri*
2. *Okul – Koruma - Geliştirme Dernekleri*
3. *Mezun Dernekleri*
4. *Dini Eğitimi Destekleme Dernekleri*
5. *Yöre – Bölge – Şehir Eğitim Destekleme Dernekleri*
6. *Engelli – Özel Eğitim Dernekleri*
7. *Çevre ve Sağlık Eğitimi Dernekleri*
8. *Deprem- Arama Kurtarma Eğitim Dernekleri*
9. *Burs Eksenli Dernekler*
10. *Uzmanlık Eğitimi Eksenli Dernekler*

İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün resmi web sayfasına göre 2021 yılında Türkiye'de faal olan 122.033 dernek bulunmaktadır. Bu derneklerden ise 6.193'ünü eğitim araştırma dernekleri oluşturmaktadır. Tabiki sayısı yüz bini geçen dernekler arasında eğitimle ilgili faaliyet gösteren çok daha fazla dernek olduğu da söylenebilir. VakıflarGenel Müdürlüğü'nün resmi web sayfasına göre de 2021 yılında ülkemizde yaklaşık 6000 yenisakıf bulunmaktadır. Faaliyet alanı doğrudan eğitim olan vakıfların sayısı tam olarak bilinmesede hedef kitlesi gençlik ve çocuklar olan vakıf sayısı 4164, engelliler olan vakıf sayısı ise 1856'dır.

Kaynak: siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarina-gore-dagilimi

Eğitim alanındaki diğer önemli STK kategorisi de sendikalardır. Eğitim alanında örgütlenmiş sendikalar dayanışma, birliktelik, eğitim çalışanlarının haklarını korumak, eğitim sisteminin ihtiyaçlarını belirlemek ve eğitim politikalarına katkı sağlamak gibi görevler üstlenmektedirler (Özan,

Polat, & Şener, 2016). Eraslan'ın sivil toplum ve eğitim alanındaki bir çalışmasında 2011 yılında Türkiye'de 23 eğitim sendikası bulunduğunu, 524.484 kişinin ise bu sendikalara üye olduğunu belirtmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının resmi sitesine göre 2021 yılı Temmuz ayı itibarıyla "eğitim öğretim ve bilim hizmetleri" alanında sendika üyesi olan kamu görevlilerinin sayısı 1.224.644 kişidir.

Türkiye'de eğitim alanı ve STK'ların güçlü bir etkileşimi olsa da bu konuda yapılan bilimsel çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir (Kahraman & Karip, 2019). Karataş'a (2013) göre de STK'ların eğitim alanına ne boyutta katkı sağladığını, ne amaçla ve şekilde etkileşime girdiklerini ortaya koyan çalışmalar sınırlıdır.

STK'ların baskı unsuru olma ve politikalarının belirlenmesinde etki etme işlevi ve amacı olduğu hatırlandığında Türkiye'deki eğitim STK'larının karar alma süreçlerindeki etkisinin anlaşılması faydalı olacaktır. Şirin (2009) yaptığı çalışmada "kuruluşların eğitim ile ilgili konularda karar süreçlerine zaman zaman kısmen katıldıkları ancak bu katılımın istenilen düzeyde olmadığı ve kararlara daha fazla katılmak istedikleri" sonucuna ulaşmıştır.

Avrupa Birliği sürecinin etkisiyle Türkiye'de politika yapıcılar ya da başka bir deyişle karar alıcılar 2000'li yıllardan itibaren STK'ların görüşlerine önem vermeye başlamışlardır. Buna rağmen Şirin'in (2009) araştırmasına göre STK'lar taraf olarak çağrılmış ancak karar alıcılar kendi görüşleri doğrultusunda karar vermeye devam etmişlerdir.

Karataş'ın (2008) yaptığı çalışmada STK'ların seslerini yeterince duyuramadıkları ve bunun nedeninin de yönetenlerin tutumu olduğunu ortaya koymuştur (akt. Kahraman & Karip, 2019). YADA Vakfının 2015 yılında yaptığı bir çalışmada ise STK'ların %16.1'inin doğrudan politika yapım süreçlerine dahil edildikleri görülmüştür. Yine aynı çalışmada STK yöneticileri, Türkiye'de faaliyet gösteren STK'ların etki gücünün zayıf olduğunu dile getirmişlerdir (Kahraman & Karip, 2019).

Eraslan ve Bertlek (2011) ise Çorum ve Kırıkkale'de faaliyet gösteren 17 eğitim amaçlı dernek üzerinde yaptıkları çalışmada bu derneklerin bazı sorunlarına ışık tutmuşlardır. Araştırmaya göre STK'ların devletle ilişki, diğer STK'larla ilişki, ekonomik sorunlar, dernek çalışmalarının sistematikliği ve toplumsal destek bulma konularında sorunları olduğu anlaşılmıştır. Yine Karataş ve Şaşmaz'ın (2013) eğitim yöneticilerinin kurduğu 12 STK üzerinde yaptıkları çalışmada da ilgili STK'ların (1) sivil toplum kültürü ve derinliğini henüz edinemedikleri, (2) kurumsal kapasitelerinin oldukça zayıf olduğu, (3) güçlü bir kitle örgütü olacak kadar taban bulamadıkları, (4) spesifik bir gündem oluşturamadıkları ve (5) faaliyet çeşitliliğinden mahrum oldukları gözlemlenmiştir.

Eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde ve karşılaşılan sorunların çözümünde toplumun katkısının sağlanması ve toplumsal taleplerin eğitim politikalarına yansıtılmasının rolü büyüktür. Toplumsal talep ve katkılar ise STK'lar eliyle yürütülmektedir (Kahraman & Karip, 2019). Karataş (2013) yaptığı bir çalışmada İstanbul'daki 201 okul idaresinin STK'larla ilişkilerini incelemiştir.

Araştırma bulgularına göre okul idarecileri STK'lar işbirliği konusunda temkinli davranmakta, daha çok hayırseverlik ve yardım alanlarında işbirliği yapmaktadırlar. Sonuç olarak okullardaki idarecilerin bile karar alma süreçlerinde ve diğer alanlarda STK'lara yeterli önemi vermedikleri söylenebilir. Özan ve arkadaşları (2016) 57 öğretmenin görüşüne göre sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki yerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma bulgularına göre öğretmenler STK'ların toplumdan yeterli desteği görmediğini, STK'ların eğitim politika ve uygulamalarında yeterince yer almadığını belirtmişlerdir.

Sivil Toplum Kuruluşları ve Yükseköğretim

Sivil Toplum Kuruluşları erken çocukluktan yetişkin eğitime kadar birçok kademede faaliyet göstermektedirler (Şirin, 2015). Şüphesiz bu kademelerden en önemlilerinden biri de yükseköğretimdir. Bu nedenle STK ve yükseköğretim kurumlarının ilişkisinin ele alınması ve bu ilişkiyi güçlendirecek mekanizmalar geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Yükseköğretim kurumları sivil toplumun gelişmesinde tarih boyunca önemli roller oynamışlardır. Pesmazoğlu'na (2006) göre yükseköğretim müfredatı doğrudan ya da dolaylı olarak sivil topluma ya da başka bir deyişle vatandaşlığı biçimlendirmektedir. Üniversiteler kavram ve ideolojilerin gelişiminde katkı sahibidirler. Yine dersler, seminerler, tezler, projeler, çalıştaylar vb. etkinliklerle STK'ları ve devlet kurumlarını harekete geçirmektedirler. Üniversitelerdeki öğretim üyeleri de karar alma, danışmanlık ya da kamu yöneticiliği gibi görevlerde yer alarak politikalara doğrudan etki etmektedirler (Pesmazoğlu, 2006).

Yükseköğretim kurumları sivil toplumun gelişimine etki ettiği gibi STK'lar da yükseköğretimin gelişimine katkı sağlayabilmektedir. Eğitim ve STK ilişkisinin ele alındığı bölümlerde belirtildiği üzere STK'lar okullar, üniversiteler, kütüphaneler ve öğrenci yurtları yaparak yükseköğretime somut katkılar sağlarlar. Örneğin ülkemizde vakıfların açtığı üniversite sayısı 2021 yılı itibarıyla 74'ü bulmuştur. STK'ların yükseköğretime katkısı bunlarda sınırlı değildir. Demokratik toplumlarda STK ve devlet arasında işbirliği danışma, diyalog ve bilgilendirme gibi farklı seviyelerde gerçekleşmektedir (Ersen vd., 2011). Türkiye'de ise işbirliği konusundaki mekanizmalar henüz istenen seviyede değildir. Ersen ve arkadaşlarına (2011) göre ülkemizin devlet geleneği ve bürokratik kültürü devlet dışındaki toplumsal güçlere yeteri kadar güvenmemektedir. Bu da katılımcı yönetim anlayışına engel oluşturmaktadır (Ersen vd., 2011, s.19).

Türkiye'de yükseköğretim sisteminin işleyişi ve politikalarının belirlenmesinde STK'ların etkisi konusunda yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Ancak yukarıda değinilen ve diğer alanlarda yapılan çalışmalardan anlaşıldığı üzere STK'ların yükseköğretimle ilgili karar alma süreçlerine yeterince dahil edilmedikleri ya da bu STK'ların görüşlerine yeterince önem verilmediği söylenebilir (Bulut vd., 2017; Emine, 2013; Kahraman ve Karip, 2019). Türkiye'de Yükseköğretim alanında STK'ların

konumu oldukça belirsizdir. Bunda STK'ların yaklaşımı da önemli bir etkidir. Her ne kadar Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşu'nun (STK) içerik ve kapsamı konusu tartışmalı olsa da sendikaları da STK içerisinde değerlendirmek gerekir. Sendikalar içerisinde Eğitim alanında faaliyet gösteren sendikalarda dahi istisnalar mevcut olsa da Yükseköğretim Kurumu'nun (YÖK) STK'lar ile ilişkisi konusunda net önermelere rastlanmamaktadır. Bu sendikaların üniversitelere yönelik hazırladıkları raporlarda genel olarak çalışanların sorunları üzerine ya da politik bağlantıları ile ilişkili olarak güncel siyaset üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır (Eğitim-Sen, 2014; 2012; Eğitim Bir-Sen, 2020).

Sadece sendikalar değil Türkiye'nin önde gelen STK'larında da benzer bir yaklaşım vardır. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) YÖK'ün 30 yılını inceleyen çalışmada YÖK-STK ilişkisine dair hiçbir önerme yoktur (SETA, 2011). Keza aynı şekilde TÜSİAD'ın hazırladığı çalışmada da YÖK-STK ilişkisine dair hiçbir önerme yoktur (TÜSİAD, 2008). Dış paydaş olarak nitelenen STK'ların üniversiteler için önemli olduğu yapılan çalışmalarda vurgulanmaktadır: "Bu yapılan kalite çalışmalarının artık içeride tamamlandığı ve bunun yansıması olarak üniversitenin kalitesinden dış paydaşların yani içinde bulunduğu şehrin, ülkenin, sivil toplum kuruluşlarının, işverenlerin vb. bunu sağlamış üniversiteler kalite yönetiminin ne demek olduğunu kavramış ve yönetim sistemleriyle, personel kapasitesiyle, girdisi ve çıktısıyla kaliteli bir kurum olma yolunda ilerlemiş demektir." (Canatan, 2020, s.39). Ayrıca üniversite- STK işbirliği bağlamında genel önermelerden biri de öğrencilerin STK'larla yapacakları sosyal sorumluluk projeleri işbirliğidir (Canatan, 2020, s.51). Öğrencilerin STK'lar ile sosyal sorumluluk projelerinde işbirliği içerisinde olması gerekliliği YÖK'ün Yükseköğretim Stratejisi Raporunda da yer bulmuştur (YÖK, 2007).

Üniversiteler tarafından hazırlanan "stratejik plan"larda dış paydaş olarak nitelenen STK'lar önem derecesi olarak "yüksek" görülmelerine karşın etki dereceleri "zayıf" olarak nitelendirilmektedir. Her ne kadar "çalışmalara dahil edilmesi" gerekliliği vurgulansa da maalesef bu konuda net adımlar atılamamaktadır (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 2018, s.26). Üniversiteler ile STK'lar arasında işbirliği protokolleri imzalanması konusunda eksiklikler mevcuttur. Nitekim, Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) kapsamında yapılan bölgesel danışma toplantılarında üniversitelerin STK faaliyetlerine ilgisiz olduğu ve STK'lar ile üniversiteler arasında iletişim ve işbirliklerinde sorunlar yaşandığı dile getirilmiştir (TUSEV, 2011, s.64). Sonuç olarak STK'lar tarafından hazırlanan raporların çoğunda YÖK-STK ilişkisine dair net önermeler bulunmamaktadır. Bazı raporlarda ise Yükseköğretim-STK ilişkisine dair yapılan önermeler "ilişkilerin geliştirilmesi, ortak projelerin yapılması ve kamu fonlarından pay verilmesi"nin ötesine gitmemektedir. Yükseköğretim ile ilgili alınan kararlarda STK'lar göz ardı edilmektedir.

Türkiye'de Üniversitelerde Bulunan Sivil Toplum Merkezleri

Türkiye'de sınırlı sayıda üniversitenin bünyesinde "Araştırma Merkezi" biçiminde konumlandırılmış Sivil Toplum Merkezleri bulunmaktadır. Söz konusu merkezlerin amaçları ve çalışma alanları incelendiğinde; bu merkezlerin STK'ların yüksek öğretim kurumlarının karar alma

süreçlerine dahil edilmelerinden çok, STK'ların kapasitelerinin geliştirilmesine dönük faaliyetler sürdürdükleri ya da üniversitelerin gerçekleştirecekleri sosyal sorumluluk ya da hayırseverlik projelerine koordinatörlük ettikleri görülmektedir. Üniversitelerin bünyelerinde bulunan Sivil Toplum Merkezlerin amaçları ve faaliyet alanlarına ilişkin değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır:

İstanbul Bilgi Üniversitesi: Kendi bünyesinde "Sivil Toplum" odaklı ilk birimi kuran üniversite İstanbul Bilgi Üniversitesi olmuştur. Üniversite, 2008 yılında "*Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*"ni kurmuş ve Merkez'in amacını da, "Türkiye'de ve dünyada sivil toplumun gelişimine katkıda bulunmak, bu gelişimin sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları konusunda bilimsel araştırma, uygulama, yayın, eğitim ve dokümantasyon çalışmaları yapmak, ilgili resmi, özel ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışmak ve sivil toplum ile ilgilialanlarda bilgi birikimi sürecinde aktif olarak yer almak" olarak belirtmiştir.

Merkez bünyesinde Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, Gençlik Çalışmaları Birimi ve Çocuk Çalışmaları Birimi olmak üzere üç ayrı birim bulunmaktadır. Merkez bünyesindeki birimlerin isimlerinden de anlaşılacağı üzere Merkez'in ilgi ve çalışma alanı toplumda "sorun alanları" olarak belirlenen konular üzerinde araştırmalar yapmak ve çözüm önerileri sunmaktır (URL 1).

Marmara Üniversitesi: "Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi"nin kuruluş amacı "Türkiye'de sivil inisiyatifin gelişim dinamikleri, sorunları ve çözüm kodlarının analizi için ulusal ve uluslararası araştırmaların yapılması, karşılaştırmalı verilerin üretilmesi ve kavramsal temellerin oluşturulması" olarak ifade edilmektedir.

Merkez'in hedefleri arasında ise "Kamu yönetiminde stratejilerin oluşturulmasında sivil ortaklar olarak yer almak; Kamu hizmetlerinin üretilmesi ve sunulmasında merkezi-yerel yönetim ve özel sektörün yanında alternatif organizasyonel yapılar olarak gelişmek; Sivil toplum adına kamu yönetiminin izlenmesi, gözetlenmesi ve raporlanmasını sağlamak" yer almaktadır.

Merkez'in bugüne kadar gerçekleştirdiği projelere bakıldığında ise STK'ların kapasitelerini artırmaya dönük bir çabasının olduğu görülmektedir. "STK'larda Etkili Yönetim, Yönetmelik Sorunlar ve Sorun Çözme", "STK için Kaynak Geliştirme, Bütçeleme ve Yönetme", "Başarılı STK Çalışmaları veya Faaliyet Örnekleri" başlıklı bu projelerden bazılarıdır (URL 2).

Ankara Üniversitesi: Ankara Üniversitesi daha önce bünyesinde bulunan "Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi"ni "Sivil Toplum ve Kalkınma Uygulama ve Araştırma Merkezi" olarak değiştirmiştir. Merkez'in isminden de anlaşılacağı üzere buradaki temel amaç; ülkenin kalkınması ile kalkınmaya dönük faaliyetler sürdüren STK'ların

koordinasyonunu sağlamaktır. Bu durum Merkez'e ait yönetmelikte, "Türkiye'nin kalkınma ve sivil toplum politikalarının oluşturulmasına, yürütülmesine, sivil toplum yapısının geliştirilmesine katkıda bulunmak ve kırsal, kentsel, yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası düzeyde kalkınma alanında çalışan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak ve ortak çalışmalarda bulunmaktır." ifadesiyle karşılık bulmuştur (URL 3).

Koç Üniversitesi: "Sivil Toplum ve Hayırseverlik Araştırmaları Merkezi" adı ile kurulmuş olan Merkez'de öne çıkan unsur "hayırseverlik" olmuştur. Merkez'in amacı da bu doğrultuda, "Özel sektör, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve hayırseverlik etrafında şekillenen sivil toplumun üzerine ilgili bilim dalları ile iş birliği içerisinde bilimsel çalışmalar ve etkinlikler gerçekleştirmek, eğitim faaliyetlerinde bulunmak ve bilimsel yayınlar yoluyla söz konusu sivil toplum kuruluşlarının gelişimine ve sivil toplum yapısının anlaşılmasına katkı sağlamaktır." Şeklinde belirlenmiştir. Merkez'in açılışı dolayısıyla gerçekleştirilen konferansa verilen ad da yine "hayırseverlik" temalı olmuştur: Hayırseverlikte Yeni Eğilimler: Türkiye'den Dünyaya Bakış (URL 4).

Yüksek İhtisas Üniversitesi: "Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi" amaç olarak STK'ların geliştirilmesini öne çıkarmış ve kuruluşuna dair yönetmelikte bu duruma, "Türkiye'de sivil toplum bilincinin ve sivil toplum kuruluşlarının gelişmesi için, araştırmalar, incelemeler, bilimsel toplantılar ve yayınlar ile bilimsel veriler eşliğinde sorunları tespit etmek ve bu sorunlara çözüm önerileri üretmek, projeler oluşturmak, model uygulamalar yapmak ve bu uygulamalara katkıda bulunmak, sivil toplum ile ilgili her türlü konuda çalışmalar yapmak" ifadeleriyle yer vermiştir (URL 5).

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi: "Sosyal İnovasyon Ve Sivil Toplum Uygulama ve Araştırma Merkezi" adı altında yeni kurulan (Mayıs 2021) Merkez ise "sosyal inovasyon"u öne çıkarmaktadır. Bu doğrultuda Merkez, amaç ve faaliyet alanları olarak "Sosyal inovasyon alanında disiplinlerarası araştırma, uygulama ve politika geliştirme çalışmaları için ortak bir platform oluşturmak" ve "Sosyal sorunlara yenilikçi çözüm önerileri sunmak"ı öne çıkarmaktadır (URL 6).

Adnan Menderes Üniversitesi: "Sivil Toplum Kuruluşları Uygulama ve Araştırma Merkezi" amaç olarak, "Türkiye'de sivil toplum bilincinin ve sivil toplum kuruluşlarının gelişmesi için; sivil toplum ile ilgili her türlü konuda çalışmalar yapmak..." ifadesini kullanmaktadır. Merkez'in

faaliyet alanları arasında ise "Kurulacak olan sivil toplum kuruluşlarına kuruluş aşamasında ve sonrasında imkânlarının elverdiği ölçüde eğitim ve danışmanlık desteği vermek", "Sivil toplum kuruluşlarının daha etkin ve verimli yönetilmesi için personelin ihtiyaç duyacağı eğitimleri vermek üzere imkânlar dâhilinde kurs, seminer, toplantı, panel ve benzeri etkinlikler gerçekleştirmek, katılımcılara sertifika vermek.", "Türkiye'de sivil toplum alanının gelişmesine katkı sağlayacak projelerin hazırlanmasında ve hayata geçirilmesinde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.", "Kamu ve özel sektörün, sivil toplumu konu alan araştırma taleplerine destek vererek danışmanlık hizmeti sunmak." sıralanmaktadır (URL 7).

İbn Haldun Üniversitesi: "Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi" de STK'ların geliştirilmesi ve üniversite öğrencilerinde gönüllülük esasına dayanan çalışmalara dair bir farkındalık yaratılmasını amaç olarak belirlemiştir: "...kalkınma planlarında belirlenmiş olan hedefler doğrultusunda Üniversite öğrencilerinin sivil toplum ve gönüllülük alanına yönelik farkındalığının artırılması ile kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi, sivil toplum konusunda ulusal veya uluslararası bilimsel toplantılar ile eğitim seminerleri düzenlenmesi, uzaktan eğitim ve sertifika programları açılması, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları temsilcilerine yönelik kapasite geliştirme faaliyetleri ve danışmanlık hizmetleri sunulmasıdır." (URL 8).

Türkiye'nin toplam üniversite sayısı düşünüldüğünde sivil toplum merkezlerine kurumsal olarak yer veren üniversite sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Aşağıda bazı üniversitelerin STK'larla işbirliğine ilişkin haberlere yer verilmektedir.

Türkiye'de Üniversite STK İşbirliği Örnekleri

Türkiye'de üniversite STK işbirliğine bazı örnekler verilebilir. Atatürk Üniversitesi ile Sivil Toplum Destekleme Derneği (SİTODED) arasında işbirliği protokolü hazırlanmış (Kasım 2019). Protokol gereği Atatürk üniversitesi öğrencileri derneğin staj programlarına katılmada ve yürüttüğü projelerde görev almak isterse öncelik tanınacak. EURODESK temas noktası olarak da faaliyet gösteren derneğin bu faaliyetlerinden Atatürk üniversitesi öğrencileri faydalanabilecektir. (URL 9).

İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Kadıköy Belediyesi "Sivil Toplum Kuruluşlarına Destek" için işbirliği protokolü imzalamıştır. İstanbul Bilgi Üniversitesi ile Kadıköy Belediyesi arasında 24 Haziran 2019'da imzalanan protokol kapsamında, Kadıköy Kent Konseyi üyesi 20 sivil toplum kuruluşuna (STK) sosyal kuluçka hizmetleri sağlanacağı belirtilmiştir. STK'lar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Kuluçka Merkezi tarafından Kadıköy Belediyesi'nin mekanları İDEA'da 4-6 ay arasında değişen sürelerde desteklenmiştir. Protokolün ilk adımı, Kadıköy Kent Konseyi bünyesinde bulunan STK'lara

8 Temmuz-8 Ağustos 2019 tarihleri arasında düzenlenecek ücretsiz yaz okulu ile başlamıştır. Yaz okulunda İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Kuluçka Merkezi görevlilerinin yanı sıra öğretim görevlileri 'Sivil Toplum ve Katılım', 'Örgütler için Strateji', 'Gönüllülerle İşbirliği', 'Kaynak Geliştirme Süreçleri', 'İletişim ve Sosyal Medya', 'Proje Yazma' adlı dersler verilmiştir (URL 10).

Ankara Üniversitesi, Genç Girişim Yönetişim Derneği ve Ankara Üniversitesi Teknokent arasında 2020 yılında gerçekleştirilecek etkinliklere ve faaliyetlere yönelik işbirliği protokolü imzalanmıştır. (URL 11).

Atatürk Üniversitesi ile İPEKYOLU Sanayici ve İş Dünyası Federasyonu (İPEKYOLUSİFED) ve Sivil Toplum Destekleme Derneği (SİTODED) arasında, iş birliği protokolü imzalanmıştır. Rektörlük makamında, Kariyer Planlama ve Mezun İzleme Uygulama ve Araştırma Merkezinin girişimleriyle imzalanan protokollerle üniversite her iki STK'yla ortak proje üreterek öğrencilerin kariyer gelişimleri sağlanacağı belirtilmiştir (URL 12).

Sakarya Üniversitesi 2020-2024 stratejik planında STK'lar ile işbirliği yapmaya dair maddeler hazırlamıştır. Stratejik planda yer alan bazı maddeler şunlardır:

- İş sağlığı ve güvenliği kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik ilgili kamu kurumları, üniversiteler, sendikalar ve STK'lar ile eğitim, seminer ve bilgilendirici faaliyetler düzenlenecektir
- Karar alma ve mevzuat hazırlama süreçlerinde STK'ların katılımını ve etkinliğini artıracak çalışmalar yürütülecektir.
- Sivil toplum-kamu işbirliği güçlendirilecek, kamunun ve STK'ların kapasiteleri geliştirilecektir.
- Kalkınma Planında STK'lara yönelik şu hedeflerin olması;
- Demokratik, katılımcı, çoğulcu, şeffaf ve hesap verebilir örgütlü bir sivil toplumun oluşumunu güçlendirecek düzenlemeler yapılacaktır.
- Karar alma ve mevzuat hazırlama süreçlerinde STK'ların katılımını ve etkinliğini artıracak çalışmalar yürütülecektir.
- Sivil toplum-kamu işbirliği güçlendirilecek, kamunun ve STK'ların kapasiteleri geliştirilecektir.
- STK'ların sürdürülebilirliklerine katkı sağlayacak, idari ve mali alanlarda düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Üniversite bu amaçla ayrıca çalıştay düzenlenmiştir (URL 13).

İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi'ne gelen ve maddi durumu iyi olmayan hasta ve hasta yakınlarının, yiyecek, giyecek ihtiyaçlarının ve İnönü Üniversitesi Hastane Oteli'nde konaklamalarına ilişkin giderlerinin karşılanması amacıyla İnönü Üniversitesi Vakfı ile Malatya'nın önde gelen sivil toplum kuruluşları arasında protokol imzalanmıştır (URL 14).

Üsküdar Üniversitesi ve Bursa Organize Sanayi Bölgesi Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (BOSİAD) arasında iş birliği protokol imzalanmıştır. Üsküdar Üniversitesi ve BOSİAD işbirliği ile çalışma kapsamında akademik içeriği olan, bilimsel araştırma projeleri geliştirilmesinin hedeflenmiştir (URL 15).

Ankara Üniversitesi ile Türkiye Genç İşadamları Derneği (TÜGİAD) Ankara Şubesi arasında, "üniversite bünyesindeki Teknoloji Transfer Ofisi'nin tüm imkanlarının iş dünyasına açılmasını" sağlayan işbirliği protokolü imzalanmıştır (URL 16).

ABD'de Yer Alan Bazı Üniversitelerde Örnek Uygulamalar

Harvard Kennedy School: Hauser Sivil Toplum Enstitüsü (1997) Hauser Sivil Toplum Enstitüsü, sivil toplum, liderleri ve kurumları hakkında anlayışı genişletmeyi ve eleştirel düşünmeyi hızlandırmayı amaçlamaktadır. 1997 yılında Rita ve Gustave Hauser'in bir hibesiyle kuruldu. Enstitü - 2013 yılında Kamu Liderliği Merkezi ile birleşti - akademisyenleri sektörler arasındaki uygulayıcılarla bir araya getirerek sektörü ve toplumdaki rolünü geliştiren politikaların şekillendirilmesine yardımcı oluyor. Sorumlu Yatırım Girişimi, Sosyal İnovasyon + Değişim Girişimi ve Trotter Sosyal Adalet için İşbirliğimizde çalışarak, bağlı fakülterde kar amacı gütmeyen kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarının ve örgütlenmenin bu duruma meydan okumak için oynayabileceği rol hakkında kritik soruları araştırıyor. daha adil ve sürdürülebilir bir toplumu şekillendiren yeniliği teşvik etmek için çaba harcıyor (URL 17).

Stanford Filantropi ve Sivil Toplum Merkezi (Stanford PACS): Stanford PACS, öğrencilerin, akademisyenlerin ve uygulayıcıların sosyal değişim yaratan fikirleri keşfetmeleri ve paylaşmaları için bir araştırma merkezidir. Birincil katılımcıları Stanford fakültesi, misafir akademisyenler, doktora sonrası araştırmacılar, yüksek lisans ve lisans öğrencileri, hayırseverler ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve vakıf uygulayıcılarıdır. Stanford Sosyal İnovasyon İncelemesinin yayıncısı olarak Stanford PACS, politika ve sosyal inovasyon, hayırsever yatırımlar ve kar amacı gütmeyen uygulamalar hakkında bilgi verir. SSIR, akademisyenlerin ve uygulayıcıların, sosyal değişimi ilerletmek için disiplinler arası ve sektörler arası araştırma ve fikirleri yayınladıkları ortak bir entelektüel alandır. Dergi bir web sitesi, blog, konferanslar, web seminerleri ve podcast'ler ile tamamlanmaktadır.

Stanford PACS, Stanford Üniversitesi Beşeri Bilimler ve Bilimler Okulu'nun bir parçasıdır ve Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsü'nün himayesine girer, ancak amacımız, disiplinler arası ağlar ve işbirlikleri ile üniversite çapında bir merkez olarak hizmet etmektir. Fakülte yardımcı direktörlerimizin Eğitim

Fakültesi, İşletme Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi'nde atamaları bulunmaktadır. Yıllar boyunca, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Felsefe, Psikoloji, Mühendislik dahil olmak üzere çok sayıda disiplinden doktora sonrası ve Doktora Üyeleri çektik. Ayrıca PACS, Silikon Vadisi'nin kurumsal fon sağlayıcıları, hayırseverleri ve kar amacı gütmeyen kuruluşları, iş ve yatırımcı toplulukları ve hükümetle güçlü bağlantılara sahiptir.

Stanford PACS'ın hedefi:

1. Hayırseverlik, sivil toplum ve sosyal inovasyon üzerine kaliteli araştırmaların kapsamını ve erişimini genişletmek.
2. Hayırseverlik ve sivil toplumdaki akademisyenlerin, uygulayıcıların ve liderlerin rolünü arttırmak
3. Hayırseverlik ve sosyal inovasyonun uygulamasını ve etkinliğini geliştirmek.

Yukarıda Türkiye ve dünyadan derlenen bilgiler üniversite ile sivil toplum kuruluşlarının ilişkisinin çok yönlü olarak düşünülmesi gerektiğini ve bu konuda yapılması gereken çok şey olduğunu göstermektedir. On Birinci Kalkınma Planında özellikle yükseköğretim STK iş birliğiyle ilgili olarak "Üniversitelerde sivil toplum merkezlerinin yaygınlaştırılması ve sivil toplum sertifika ve yüksek lisans programlarının açılması, üniversite öğrencilerinin gönüllülük ve STK faaliyetlerine katılımı ile STK'larda staj imkânlarının kolaylaştırılması gibi öneriler dikkat çekmektedir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, konuyla ilgili olarak üniversite öğrencilerinin sivil toplum alanını keşfetmeleri, gönüllülük faaliyetlerini tanımaları ve örgütlenme becerisi kazanmaları hususunda Sürekli Eğitim Merkezleri çatısı altında verilen eğitimlerin kapsamına alınacak olansivil toplum mevzuatı ve gönüllülük konuları başta olmak üzere sivil toplum alanına yönelik hususların dahil edilmesini istemektedir. Üniversite öğrencileri başta olmak üzere toplumun herkesiminin bu eğitimlerden bilgi elde edebileceği, üniversiteler tarafından belirlenecek kriterleri sağlayan üniversite öğrencileri ile STK temsilcileri için eğitimlerin ücretsiz olarak verilebileceğinin değerlendirildiği bilinmektedir. Bu konularda çalışma yapılmasını teşvik etmek için Yükseköğretim Kurulu tarafından üniversitelere aşağıdaki önerileri içeren resmi bir yazı gönderilmiştir (YÖK, 2021):

- ✓ Üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinde akademik ve idari personelin yanı sıra öğrencilere, sivil toplum kuruluşu temsilcilerine yönelik olarak sivil toplum mevzuatı, gönüllülük, sivil toplum kuruluşlarının karar alma mekanizmalarına katılımı ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik vergisel avantajlar gibi sivil toplum alanını ilgilendiren konularda eğitim verebileceği; bu eğitimlere yönelik ücretlendirme konusunun yükseköğretim kurumlarının keyfiyetinde olduğu,
- ✓ Ortak dersler kapsamında açılan "**Gönüllülük Çalışmaları Dersi**" altında da bu konulara yer verebileceği,
- ✓ Gönüllülük çalışmalarında özellikle "eğitim, sağlık, çevre, yoksullukla mücadele, göç ve

- siğınmacılar, bağımlılık, yaşlılık, kadın, çocukluk, gençlik, din, akıl ve ruh sağlığı, kültür ve sanat" başta olmak üzere ayrı konu başlıklarında faaliyetlerin planlanması,
- ✓ Üniversiteler tarafından açılacak eğitimlerin, keyfiyeti üniversitelerde olmakla birlikte sivil toplum kuruluşlarına duyurulması için İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Yükseköğretimin Yönetiminde Dünya Örnekleri

Bu bölümde verilen bilgiler proje kapsamında geliştirilecek olan YÖK-STK İşbirliği modeli için veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Dünyanın gelişmiş ülkelerinden derlenen örnekler yükseköğretimin yönetiminde sivil topluma ne düzeyde ve hangi süreçlerde yer verilebileceği konusunda çalışma gruplarına fikir verebilir.

Almanya

Alman üniversitelerinde iki türlü yönetim sistemi vardır. Üniversiteler rektörlük (Rektor, Rektorat) veya başkanlık (Präsident, Präsidialkollegium) sistemi ile yönetilmektedir. Rektörlük sistemi ile yönetilen üniversitelerde rektör o üniversitenin profesörleri arasından seçilir ve görev süresi genellikle 2 yıldır. Yönetim kurulu niteliğindeki Rektorat, rektörün başkanlığında, rektör yardımcıları ile Kanzlerden oluşur ve üniversitenin günlük işlerini yürütür. Präsident olarak görev yapmak için üniversite profesörü olma koşulu aranmaz. Yükseköğrenim görmüş olma ve uzun süre üst düzeyde sorumluluk taşıyan yönetim görevlerinde, özellikle bilim, iktisat ve hukuk alanlarında liyakatle çalışmış olma koşulları aranır. Üniversitenin en üst akademik organı Konvent, Grosser Senate, Konsistorium, Grosse Rat, Konzilveya Versammlung adlı üst kuruldur. Bu kurulun adı, üye sayısı ve terkihi eyaletteneyealete değişmektedir. Örneğin, Giessen Üniversitesindeki Konventin 90 üyesinin 40'ı öğretim üyesi, 10'u diğer akademik personel, 10'u idari ve teknik personel, 30'u ise öğrenci temsilcisidir.

Berlin Hür Üniversitesi ile Berlin Teknik Üniversitesi'nin yapıları farklıdır. Bu iki üniversitede üst kurul ile senatonun üstünde ayrı bir yönetim kurulu vardır. Bu kurulun adı Berlin Hür üniversitesinde mütevelli heyet olup 5 senato temsilcisi, 9 profesör ve diğer akademik personel temsilcisi, **3 Berlin Şehir Meclisi temsilcisi, 4 sendika temsilcisi** ve 2 öğrenci temsilcisinden oluşur. Berlin Teknik üniversitesindeki Kuratorium ise Präsident, 4 senato temsilcisi, 5 Konzil temsilcisi, **4 Berlin Şehir Meclisi temsilcisi**, 2 Berlin senatörü, 2 idari ve teknik personel temsilcisi ile 2 öğrenci temsilcisinden oluşur. Almanya'dayükseköğretim kurumlarını akademik açıdan değerlendirmek ve akredite etmek üzere 3 Aralık 1998'de 14 üyeli Akreditasyon Konseyi (Akkreditierungsrat) kurulmuştur. Bu kurulun üyeleri:**4 öğretim üyesi, 4 işçi ve işveren sendikaları temsilcisi, 2 öğrenci,**

1 üniversite rektörü, 1 fachhochschule rektörü ve 2 eyaletler (Lander) temsilcisinden oluşmaktadır.

Fransa

Fransız üniversiteleri rektörün başkanlığındaki 3 konsey tarafından yönetilir. Bunlar Öğretim ve Üniversite Hayatı Kurulu, Yönetim Kurulu ve Bilimsel Konseydir. Öğretim ve Üniversite Hayatı Konseyinin (Le Conseii des Etudes et de ia Vie Universitaire) üye sayısı 20 ile 40 arasında değişir. Üyelerin %75-80'i, eşit sayılarda olmak üzere, öğretim elemanı ve **öğrenci temsilcilerinden**, %10-15'i ise idari ve teknik personel temsilcilerinden oluşur. Konseyin geri kalan **%10-15'ini oluşturan üyeler ise toplumda temayüz etmiş kişiler arasından** Milli Eğitim Bakanı'nca atanır. Yönetim kurulu niteliğindeki yönetim konseyinin (Le Conseii d'Administration) üye sayısı 30 ile 60 arasında değişir. Üyelerin %40-45'i öğretim elemanı, %10-15'i idari ve teknik personel, **%20-25'i öğrenci temsilcilerinden** oluşur. Konseyin geri kalan %20-30'unu oluşturan üyeler ise toplumda temayüz etmiş, üniversite mensubu olmayan kişiler arasından Milli Eğitim Bakanı'nca atanır. Bu konsey Üniversitenin bütçe teklifini hazırlar. Bilim konseyi (Le Conseil Scientifique) 20-30 üyeden oluşur. Üyelerin %60-80'i öğretim elemanlarının, **%7,5-12,5'u lisansüstü öğrencilerin temsilcilerinden** oluşur. Konseyin geri kalan **%10-30'unu oluşturan üyeler ise bilimsel ve teknolojik araştırmalar alanında temayüz etmiş, üniversite mensubu olmayan kişiler arasından** Milli Eğitim Bakanı'nca atanır.

İngiltere

İngiltere'de 5 grup Üniversite vardır. Birinci grupta İngiltere'deki Oxford ve Cambridge ile İskoçya'daki St.Andrews, Aberdeen, Glasgow ve Edinburgh gibi eski üniversiteler yer almaktadır. İkinci gruptaki Londra Üniversitesi ile University of Wales, aslında birçok bağımsız kolej ve okulun mezuniyet sınavlarını düzenlemek üzere kurulmuş şemsiye kuruluşlardır. Bu nedenle, söz konusu iki üniversite federal üniversiteler olarak da adlandırılmaktadır. 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında kurulan civic veya red brick üniversiteler üçüncü, 2. Dünya Savaşı ile 1970 arasında kurulan white brick üniversiteler dördüncü ve 1992'den sonra üniversiteye dönüştürülen politeknikler ise beşinci gruptaki üniversiteleri oluşturmaktadır.

Bunların her birinin iç işleyişlerini düzenleyen, kendilerine özgü ayrı statüleri vardır. Kiminin parlamento tarafından çıkarılmış kuruluş kanunu, kiminin ise Kraliyet Konseyi (Privy Council) tarafından yayımlanmış kuruluş fermanı (charter) vardır. 1992'den önce kurulmuş üniversitelerin büyük çoğunluğu kraliyet fermanı ile kurulmuştur. Oxford ve Cambridge'in isene kanunu ne de fermanı vardır. Oxford ve Cambridge Üniversitelerinin kendilerine özgü yönetim yapıları vardır. Buna karşılık, çok daha sonradan kurulan red brick ve white brick üniversitelerin yönetim sistemleri Oxford ve Cambridge'den tamamen farklıdır. Bu üniversitelerin her birinde, biri genel kurul, diğeri ise yönetim kurulu niteliğinde olmak üzere, kurum düzeyinde iki ara kuruluş vardır. Genel kurul

niteliğindeki ara kurulunun adı genellikle Court'tur. Üye sayısı en az 50 olup, bazı üniversitelerde 400'ün üzerindedir. Örneğin Sheffiled Üniversitesi'nde 695'dir. Ortalama üye sayısı 200'dür. Kurulun terkihi Üniversitenin bulunduğu yörenin özelliklerine ve üniversitenin misyonuna göre belirlenmiştir. **Üyeler genellikle yerel yönetimlerin temsilcileri, yörenin parlamenterleri, yöredeki okulların, dini kuruluşların, meslek kuruluşlarının, sanayi ve ticaret odalarının temsilcileri,** üniversitenin üst düzey yöneticileri ile coincul'un üyeleri ile üniversitenin öğrenci, idari personel ve mezunlarının temsilcilerinden oluşur.

İspanya

İspanyol üniversite yönetim sisteminin en üst organı olan sosyal konseyin (consejos sociales) üyelerinin **3/5'i toplumda temayüz etmiş, üniversite mensubu olmayan kişilerden,** geri kalanı ise o üniversitenin mensuplarından oluşur. Konseyin görevi üniversitenin gelişme planı ile yıllık bütçe teklifini onaylamaktır. Bu düzeydeki ikinci organ üniversite kuruldur (clastro universitario). Bu kurulun üyelerinin en az 3/5'i o üniversitenin öğretim üyelerinden, **geri kalanı ise, idari ve teknik personel ve öğrenci temsilcilerinden oluşur.** Başlıca görevi üniversitenin yönetmeliklerini hazırlamak ve yürütülen faaliyetlerin ana hatlarını tespit etmektir. Üniversite kurulunun çıkardığı yönetmelikler ve aldığı kararlar Eğitim ve Bilim Bakanı'nın onayına sunulur.

İsveç

İsveç üniversitelerinde Üniversite Yönetim Kurulu rektör dışında 14 üyeden oluşur. Bu üyelerin 2'si öğretim üyelerinin, **3'ü ise öğrencilerin** temsilcileridir. Kalan 9 üye, hükümet tarafından atanır. Üyelerin görev süresi 3 yıldır. İdari ve teknik personel ile sendika temsilcileri oy hakkı olmaksızın yönetim kuruluna katılıp görüşlerini sunabilirler. Yönetim Kurulu'nun başkanı üniversitenin mensubu olmayan üyeler arasından hükümetçe atanır.

Avusturya

Avusturya üniversitelerinin yapısı Alman Üniversitelerine benzemektedir. Üniversitenin iki üst kurulu genel kurul niteliğindeki Universitäts Versammlung ile akademik kurul olan senatodur. Üye sayısı en çok 600 olan genel kurul, senatonun üyeleri ile birlikte, profesör, diğer öğretim elemanı (mittelbau), idari personel ve öğrenci temsilcilerinden oluşur. 1993'de yapılan değişiklikle getirilen önemli bir yenilik her üniversitede **Universitätsberiat** adlı bir danışma kurulunun kurulmasıdır. Federal hükümet, eyalet hükümeti, belediye, üniversitenin işbirliği yaptığı uluslararası kuruluşlar, özel ve kamu İktisadi Kuruluşları ile mezunların eşit sayıda temsilcisinden oluşan bu kurul rektörün belirlenmesinde çok önemli bir rol oynar.

İrlanda

İrlanda Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerin sevk ve idaresine ilişkin usul ve esaslar 1997'de çıkarılan Universities Act 1997 adlı kanunla belirlenmiştir. Kanuna göre; Üniversitenin sevk ve idare kurulunun (governing authority) oluşumu genelde şöyledir: rektor (chief officer), akademik ve mali işlerden

sorumlu 2 rektor yardımcısı, en az 2 en çok 6 profesör ve doçent temsilcisi, en az 1 en çok 3 idari ve teknik personel temsilcisi, biri lisansüstü düzeyde olmak üzere **3 öğrenci temsilcisi, meslek kuruluşları ile sendikaların gösterdiği adaylar arasından seçilen 4 temsilci**, ilk ve ortaöğretim kurumların planlanmasıyla görevli birimlerden seçilen en az 1 en çok 2 üye, Eğitim Bakanı'nca seçilen 4 üye, sevk ve idare kurulunun diğer üyelerince seçilen, kültür ve sanat alanlarındaki çalışmaları ile tanınmış 4 üye, **üniversitenin bulunduğu bölgenin yerel yönetimini temsilen seçilen en çok 8 üye**. Kurulun üye sayısı en az 20, en çok 40 olup, bunların en az 5, en çok 11'i o üniversitenin öğretim elemanlarıdır. Başka bir ifadeyle, İrlanda Cumhuriyeti üniversiteleri de **üniversite mensubu olmayan kişilerin çoğunluğunu oluşturduğu** heyetlerce yönetilmektedir.

Sonuç

Sivil toplum kuruluşları devletin resmi olarak ulaşamadığı ya da yeterince ilgilenemediği siyasal ve sosyal sorunlara çözüm getirmekte, kısmen de olsa devletin yükünü azaltmakta ve toplumsal refah ve dengenin desteklenmesini sağlamaktadır (Kurt & Taş, 2015). Özalp'e (2008) göre de çağımızda her şeyin mutlaka hükümetler ya da kamu kurumları tarafından yapılmasına gerek yoktur. STK'lar burada uygulayıcılara ve karar alıcılara destek olabilirler. Bu nedenle karar alıcıların STK'ları dışlamaması, onları kısıtlamaması ve görüşlerine önem vermesi faydalı olacaktır. STK'lar karar alıcılara ve siyasal iktidara yardımcı olabilirler (Çelik & Aykanat, 2006). Türkiye'de yükseköğretim sisteminin işleyişi, gelişimi ve mevcut sorunlarının çözümünde de STK'ların aktif görev almasının demokratik bir toplum yapısında mümkün olması gerekmektedir. Sivil Toplumun Yükseköğretim Sistemine Aktif Katılımı Projesi ile STK ve Yükseköğretim alanları arasındaki işbirliğine zemin sağlayacak bir model tasarlanıp bu modeli işlevsel kılacak politika ve strateji belgelerinin hazırlanmasının yanısıra yol haritası oluşturularak hem yükseköğretim alanının gelişimine hem de ilgili STK'ların kapasitelerinin ve etkilerinin artırılmasına çalışılacaktır.

YÜKSEKÖĞRETİM STK AĞLARI İÇİN YÖNETİŞİM VE İŞBİRLİĞİ MODELİ (YÖKSİM)

YÖKSİM Modeli

Günümüzde üniversitelerin rolleri eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı olarak üç genel başlık altında toplanabilir. Bunlara ek olarak üniversitelerin yönetim süreç ve organları da sivil toplumla işbirliğinin kapsamında ele alınması gereken önemli bir boyuttur. Bu bakımdan, Yükseköğretim Kurumları ile Sivil Toplum İşbirliği Modeli (YÖKSİM) yükseköğretimde "yönetim, eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı" gibi temel rollerin yerine getirilmesinde sivil toplum kuruluşlarının mümkün olduğunca sürece dâhil edilerek iş birliği içerisinde çeşitli sorumlulukların paylaşılması olarak tanımlanabilir. YÖKSİM, Yükseköğretim Kurumları ile Sivil Toplum Kuruluşları arasındaki iş birliğini belirleyen ilkeler doğrultusunda en üst düzeye taşıyacak genel bir çerçeve olarak görülmelidir. Modelin görsel sunumu Şekil 1'de görülmektedir.

İş birliği kısaca, ortak amaç ve çıkarlara sahip olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı olarak tanımlanabilir. Bu ortaklığın temel paydaşları STK'lar ve yükseköğretim kurumlarının insan kaynakları (öğretim elemanı, öğrenci, yönetici ve idari personel) olarak düşünülmelidir. Daha açık ifade etmek gerekirse geliştirilecek iş birliği modeli ve model doğrultusunda hazırlanacak belgeler/etkinlikler STK'ların, öğretim elemanlarının, üniversite öğrencilerinin, üniversite yöneticilerinin ve idari personelin kişisel gelişimine ve demokrasi kültürüne katkı sağlayıcı bir içeriğe sahip olmalıdır.

YÖKSİM Temel Alanlar

YÖKSİM'e göre yükseköğretim STK işbirliği "yönetim, eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı" olmak üzere dört temel alanda gerçekleştirilecektir.

Yönetim: En genel anlamıyla yönetim, yönetme ve idare etme eylemi olarak tanımlanabilir. Sivil toplum kuruluşlarının üniversite yönetimlerinde nasıl ve ne şekilde yer alabileceği, karar alma süreçlerine nasıl katılacağı, yasal mevzuatta nasıl yer bulacağı, üniversite şemasındaki yeri vb. konular bu başlık altında düşünülmelidir.

Eğitim: Eğitim öğretim faaliyetleri yükseköğretim kurumlarının temel rollerindedir. İlgili alanın müfredat geliştirme çalışmaları, ders içerikleri, iş başında eğitim, STK içerikli dersler, gönüllük gibi çeşitli süreçlerde sivil toplumun eğitim öğretim süreçlerine katkısını artırmaya dönük fikirler bu başlık altında düşünülmelidir.

Şekil 1. Yükseköğretim ve Sivil Toplum Kurumları İş Birliği Modeli (YÖKSİM)

Araştırma: Üniversitelerin en önemli rollerinden birisi araştırmalar yoluyla bilimsel bilgi üretmektir. Bilim insanları bazen tek başına, bazen bir grup bilim insanı bir araya gelerek, bazen çeşitli kurumsal desteklerle (Bakanlıklar, kamu kurumları, belediyeler vb.) bazen projelerle (TÜBİTAK, AB vb.), bazen de ilgilendikleri alanın paydaşlarıyla AR-GE çalışmaları kapsamında araştırma yaparlar. Sivil toplum kuruluşlarının bilimsel araştırma ve AR-GE çalışmalarında nasıl bir konuma sahip olması gerektiği ve bu süreçlere nasıl dâhil edilebileceğine ilişkin düşünceler bu başlık altında düşünülmelidir.

Toplumsal Katkı: Günümüzde yükseköğretim kurumlarından beklenen en önemli toplumsal beklenti, üretilen bilginin toplumla paylaşmasıdır. Bu bakımdan üniversiteler tarafından üretilen bilimsel bilginin, alanda yaşanan yeni gelişmelerin, dünyada yapılan çalışmaların topluma duyurulması konusunda sivil toplum kuruluşlarıyla kurulması gereken ilişkiler, mekanizmalar, uygulamalar bu başlık altında düşünülmelidir.

YÖKSİM Temel İlkeler

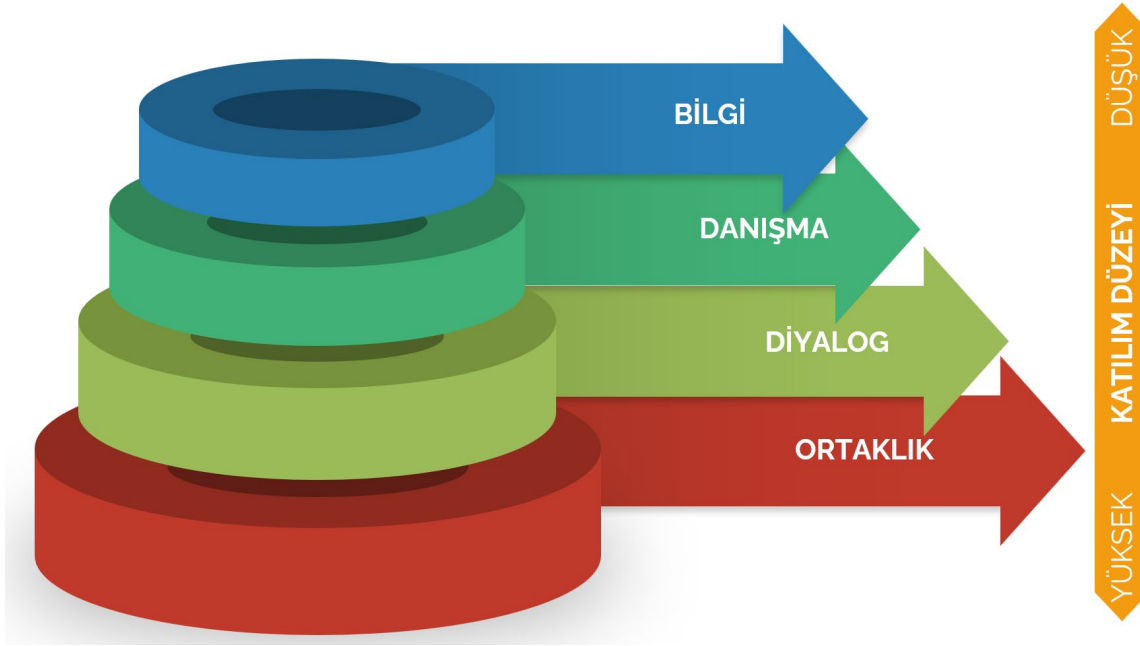
YÖKSİM ortaklık, güven, şeffaflık, hesap verebilirlik, yönetim, katılımçılık, bağımsızlık, diyalog ve danışma olarak dokuz temel ilke doğrultusunda işleyecek bir model olarak tasarlanmıştır. Bu ilkeler aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

- 1. Bilgilendirme:** Katılımın düşük seviyede olduğu bilgilendirme aşaması STK'ların karar verme sürecine katılmalarında diğer aşamaların da temelini oluşturmaktadır. Karar verme sürecinin her aşamasında bilgi edinme gereklidir ve üniversite yetkilileri, STK'ları süreç hakkında zamanında ve yeteri düzeyde bilgilendirmelidir.
- 2. Danışma:** Yükseköğretim kurumlarının geliştirmek istedikleri politikalar veya bir girişim konusunda STK'lardan görüş istemelidir. Bunun için çeşitli mekanizmalar oluşturulmalıdır.
- 3. Diyalog:** Geniş ve iş birliğine dayalı olmak üzere iki çeşit diyalog önerilmektedir. Geniş diyalog, "düzenli olarak görüş alışverişini sağlamak üzere karşılıklı ilgi alanları ve muhtemel ortak amaçlar üzerine kurulan iki yönlü iletişimdir" Belgede geniş diyalog için verilen örnekler STK temsilcileri ile kamu yetkililerinin ortaklaşa bir araya geldikleri açık oturumlar ve özel konulu toplantılardır. İşbirliğine dayalı diyalog için ise geniş diyalog yönteminden daha güçlü olduğu vurgusu yapılmaktadır. Bunun sebebi olarak da iş birliğine dayalı diyalog sürecinin üzerinde anlaşmış

sonuçlara yol açacağı ve ortak bir tavsiye kararı, strateji ya da yasaya zemin oluşturacağı belirtilmektedir. Bunun için izlenen yol ise sık ve düzenli olarak yapılan toplantılardır.

4. **Ortaklık:** Yükseköğretime sivil toplum kuruluşlarının katılımın en üst düzey biçimidir. Ortaklık, karar verme sürecinin her aşamasında, politika girişimlerinin gündemini belirlemede, karar taslağını hazırlamada, karar vermede ve bunları uygulamada yükseköğretim kurumlarıyla sivil toplumun sorumluluğu paylaşması anlamına gelmektedir.
5. **Güven:** Farklı rolleri olmasına rağmen STK'lar ile kamu kesiminin ortak hedefi insan hayatının iyileştirilmesidir. Ve bu hedefe şeffaflık, saygı ve karşılıklı güveni esas alan dürüst bir karşılıklı etkileşim ile ulaşılabilir.
6. **Şeffaflık:** STK'lara üyeleri veya ilgili yurttaşlar görüşlerini iletir ve STK'lar da bu katkılar sayesinde yükseköğretimde karar verme sürecindeki girişimlerinin içeriğini belirler.
7. **Yönetişim:** "Yönetişim" kavramı, karşılıklı etkileşimi esas alan bir anlayıştır ve bir tarafın diğer tarafı yönettiği tek taraflı bir ilişkiden vazgeçişini ifade etmektedir. Bu anlamda yönetişim, vatandaşların her birinin veya belli amaçlar doğrultusunda bir araya gelmiş kişilerin oluşturdukları STK'ların kamu yetkilileriyle birlikte ortaklaşa karar alma ve uygulama, sorunların çözümünde kullandıkları tüm süreçleri ve mekanizmaları kapsamaktadır. Herhangi bir konuda oluşturulacak kamu politikasının yapım sürecinde katılımcılığa, saydamlığa ve hesap verilebilirliğe dikkat edilmesi; hayata geçirilecek olan kamu politikasının muhatapları tarafından benimsenmesini kolaylaştıracaktır. Kamu politikalarına ilişkin hazırlanan mevzuatlar, taslak halinde kamuoyu ile paylaşıldığı ve sadece bürokratlar tarafından tek taraflı olarak değil, STK'ların da etkin katılımıyla hazırlandığı taktirde uygulanabilir olacaktır.
8. **Katılımcılık:** Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Avrupa'daki Sivil Toplum Örgütlerinin Yasal Statüsü Hakkında Üye Devletlere Yönelik Tavsiye Kararı'nda yer alan ifadeye yer verilmektedir:

"STK'ların kamu politikası hedefleri ve kararları üzerine diyalog ve danışma süreçlerinde ayrımcılık olmaksızın tüm düzeylerde hükümet ve hükümet benzeri mekanizmalara katılma hakkı vardır. Böylesi bir katılım, toplumun işleyişine dair halkın görüş çeşitliliğinin özgürce ifade edilmesini garantiye almalıdır." STK'ların siyasal karar verme sürecine katılımları artan yoğunluk oranlarına göre bilgilendirme, istişare/danışma, diyalog ve ortaklık şeklinde sıralanmıştır.

YÖKSİM'e göre sivil toplumun karar verme süreçlerine düşük düzeyden yüksek düzeye taşınmaya çalışılacaktır.

- Bağımsızlık:** STK'ların herhangi bir hükümetin doğrudan kontrolü altında olmamalarına işaret etmektedir. Ayrıca STK'ların bir siyasi parti gibi kurulmaması gerektiğine ve görüşlerinin kamu yetkililerinin görüşleriyle tutarlı olup olmadığına bakılmaksızın, STK'lara saygı gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

POLİTİKA BELGESİ

GİRİŞ

"Sivil Toplumun Yüksek Öğretim Sistemine Aktif Katılımı Projesi" kapsamında hazırlanan bu Politikası Belgesi, Sivil Toplum Kuruluşlarını (STK) yükseköğretim kurumlarının aldıkları kararların pasif birer tüketicisi olmaktan çıkararak ve STK'ları söz konusu kararların ortak üreticisi haline getiren bir hedef doğrultusunda hazırlanmıştır. Politika belgesinin içeriğini ise belirlenen hedefin gerçekleştirilmesi için "Neler yapılacak?" ve "Nasıl yapılacak" sorularına verilen cevaplar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, "Neler yapılacak?" sorusu yanıtlanırken Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan "On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)" ve Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) hazırladığı "YÖK 2019-2023 Stratejik Planı"; "Nasıl yapılacak?" sorusu yanıtlanırken ise Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan "Karar Alma Süreçlerine Sivil Katılım için İyi Uygulama İlkeleri" esas alınmıştır. STK'lar ile yükseköğretim kurumlarının ortak üretici olarak yer alacakları temel politika alanları olarak belirlenmiştir. Bu politika alanlarının her birinde paydaşlar arasında süreklilik arz eden bir diyalog süreci kurulması ve STK'ların karar alma sürecine güçlü ve yetkili biçimde katılımına olanak sağlayan imkânların genişlemesi tasarlanmaktadır.

Politika belgesi STK'ların yükseköğretime aktif katılım ilkelerinin ve uzun vadeli amaçların belirlenmesine ek olarak henüz ortaya çıkmamış ihtiyaçların da karşılanabilmesi için bütüncül bir yapı oluşturmak için büyük önem arz etmektedir. Bu politika belgesiyle, ortaya konan temel amaçlar, bu amaçlar doğrultusunda yükseköğretim kurumlarının geliştirmesi gereken mekanizmalar ve gelecekte yapılacak eylemlere dair genel bir çerçeve oluşturulmaktadır. Politika belgesindeki hedeflere ulaşılabilmesi, konuyla ilgili olan tüm tarafların sorumluluğundadır. Bu politika belgesi, yükseköğretim kurumlarının STK işbirliği stratejilerin belirlenmesine yön verecektir. Yükseköğretim STK işbirliğinde hangi konuların öncelikli olacağını ve belirlenen hedef birliği ile uyumlu olup olmadığını gösterecektir. Bu bağlamda temel politika alanları sırasıyla "yönetim, eğitim, araştırma ve toplumsal katkı" olarak dört ana eksenle ele alınmıştır. Her bir politika alanı danışma, ortaklık, güven, şeffaflık, bilgilendirme, yönetim, katılımcılık, bağımsızlık ve diyalog gibi değerlere ayrılarak incelenmiş ve detaylandırılmıştır.

POLİTİKA BELGESİ HAZIRLAMA SÜRECİ

Ön Hazırlık

- Politika Belgesinin Kapsamının Belirlenmesi.
- Konu ile ilgili uluslararası ve ulusal güncel literatürün ve mevzuatın taranması ve politikaların belirlenmesine zemin oluşturabilecek bilgilerin derlenmesi.
- "On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)", "YÖK 2019-2023 Stratejik Planı" ve "Karar Alma Süreçlerine Sivil Katılım İyi Uygulama İlkeleri" başlıklı belgelerin incelenmesi.

Paydaşlarla Çevresel Analiz

- Proje paydaşlarıyla görüşmelerin yapılması.
- Taslak politika belgesinin oluşturulması.
- Çalıştaylar aracılığıyla taslak metnin paydaşlara sunumu ve önerilerin alınması.

Politika Belgesinin Oluşturulması ve Kamuoyu ile Paylaşımı

- Çalıştaylardan elde edilecek veriler doğrultusunda politika belgesinin revize edilmesi.
- Nihai şeklini alan politika belgesinin kamuoyuna açıklanması.

POLİTİKALARA YÖN VEREN TEMEL MEKANİZMALAR

Sivil toplumun kamuya katılımıyla ilgili istişarelerde tüm Avrupa'dan elde edilen ve tüm karar verme sürecinde katılımın desteklenmesi amacıyla önerilen belirli araçlar ve mekanizmalar mevcuttur. Bu mekanizmalar proje kapsamında geliştirilmeye çalışılan sivil toplumun yükseköğretime katılımına ilişkin politika belgesi için de bir çerçeve oluşturması bakımından önemlidir.

1. E-Katılım

E-katılım, E-demokrasinin hayati bir parçasıdır. Bu nedenle, E-Katılım E-aracılar kullanmayı da içerecek biçimde iyi bir demokratik karar verme sürecinin ilkelerini takip etmek zorundadır. E-aracılar, demokratik uygulamaların geliştirilmesi ve örgütlü sivil toplumun katılımı için büyük bir potansiyel sunar. Kurumların şeffaflığına, hesap verebilirliğine ve cevap verebilirliğine, yurttaşların katılımının teşvik edilmesine ve demokratik süreçlerin güçlendirilmesinin, erişilebilirliğinin ve kapsayıcılığının arttırılmasına büyük ölçüde katkı sağlayabilirler. Bu araçlar halkın seçilmiş temsilcileriyle bağlantı kurmalarını sağlayarak politik katılımı genişletebilir ve derinleştirebilir.

Bu olumlu sonuçlara erişmek için, kullanılan araçlar kapsayıcılığı ve şeffaflığı geliştirmeye ve katılımı kolaylaştırmaya uygun hale getirilmelidir. Yeni engeller yaratmaktan kaçınılmalıdır. Ancak bu araçlar aynı zamanda kötüye kullanmaya ve manipülasyona açıktır. Bu nedenle, veri-koruma gereksinimlerine ve özel hayatın gizliliği hakkına ilişkin bu tür risklerin en aza indirilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Günümüzde pek çok ülkede en çok kullanılan araçlar merkezi elektronik portallardır. Potansiyellerinden bütünüyle yararlanmak için, e-aracılar, tüm seviyelerdeki yetkililer ve örgütlü sivil toplum dahil karar verme süreçlerindeki tüm katılımcılar tarafından entegre edilmelidir. E-katılım hükümet ve sivil toplumun hükümet faaliyetlerini ve ulusal kalkınmayı iyileştirmeye yönelik karşılıklı ilişkisinde önemli bir rol oynar. E-katılımın önemli bileşenleri şunlardır: e-bilgilendirme, e-danışma, e-istişare ve e-kararlar.

STK'ların yönetime katılımı noktasında oluşturulacak e-katılım bileşenlerinin hukuki ve yasal dayanaklarının kanun ile hükme bağlanması kamu kurumlarının bu elektronik portalları dikkate alma zorunluluğunu ortaya koyacaktır. Kullanımı kolay, işlevsel ve sonuç odaklı olması gereken portallar

üzerinden katkı sağlayan STK'lara ilgili kamu kurumunun gerekçeleriyle birlikte olumlu ya da olumsuz dönüş yapması gerekmektedir. Olumlu ya da olumsuz cevapların kamuya açık ve ulaşılabilir olması sistemin güvenilirliğini sağlayacaktır. STK'ların yönetime e-katılım süreci ile ilgili farklı yöntemler de kullanılabilir. Örneğin Estonya'da dört aşamalı bir yöntem izlenmektedir: "1) Sunulan önerilerin ve önerilerle ilgili yorumların toplanması; 2) Önerilerin analiz edilmesi; 3) Önerilen mevzuat değişiklikleri hakkında uzmanlardan ve bilirkişilerden görüş alınması, öncelik olarak belirlenen beş konu için etki değerlendirmesi yapılması ve paydaşlara yönelik tartışma oturumları düzenlenmesi; 4) Yönetime sunulacak nihai önerilerin seçimi için tartışmalar düzenlenmesi." Fransa'da da benzer bir uygulama ile STK'ların oluşturulan portaller üzerinden oylama, argüman sunma, öneri sunma ve referans kaynak sunma gibi yöntemlerle yönetime katılımı sağlamaktadır. E-katılım sürecin sağlıklı ve başarılı bir şekilde yönetilebilmesi için hem STK'lara hem kamu kurumlarına gerekli seminerlerin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu konunun önemine ve katılım noktasında sayısal çoğunluk sağlamaya yönelik çeşitli farkındalık çalışmaları yapılabilir.

2. Katılım İçin Kapasite Geliştirme

Yerel, bölgesel ve ulusal STK'ların politika oluşturulmasına, proje geliştirilmesine ve hizmet sağlanmasına aktif bir biçimde katılımları için, bu unsurların kapasitelerinin ve becerilerinin geliştirilmesi çok önemlidir. Kapasite oluşturma, bu katılımı STK'ların ve kamu yetkililerinin karşılıklı rollerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak eğitim seminerlerinin yanı sıra, bu unsurların her birinin karşılıklı gerçekliklerinin anlaşılmasını kolaylaştırıcı değişim programlarını da içerebilir. Hiç şüphesiz kamu fonları ile STK'ların desteklenmesi kapasite gelişimleri için önemlidir. Bu durum STK'ların yönetime katılımlarını ve katkılarını daha güçlü bir şekilde sağlayacaktır. Bu fonların yasal takibini ve idaresini hakkaniyetle sağlamak amacıyla bir kamu kurumu oluşturulabilir. Bu kamu kuruluşu vasıtasıyla STK'lara yönelik fon programlarının ihtiyaçlara yönelik çeşitlendirilmesi sağlanabilir.

3. Yükseköğretim Kurumları ile STK'lar Arasında İşbirliği Sağlayan Yapılar

Kamu yetkilileriyle STK'lar arasındaki işbirliğini geliştirme amacıyla bazı ülkelerde koordinasyon kurumları oluşturulmuştur. Bunlar arasında, her bir bakanlıkta sivil toplum kuruluşlarıyla teması sağlayacak bir irtibat görevlisi veya tek bir iletişim unsuru olarak faaliyet gösteren bir merkezi koordinasyon kurumu gibi devlet kurumlarının yanı sıra, çoklu paydaş komiteleri, çalışma grupları, uzmanlık konseyleri ve diğer istişare kurumları (daimi veya belirli bir amaç için kurulmuş geçici kurumlar) gibi ortak yapılar veya kaynakların bir havuzda toplandığı ve ortak pozisyonların alındığı STK ittifakları/birlikleri de yer alabilir.

4. Yükseköğretim Kurumları ile STK İşbirliğini Güçlendiren Çerçeve Belgeler

Pek çok Avrupa ülkesinde, işbirliğine ilişkin faaliyetler, roller, sorumluluklar ve usuller için çerçeve anlaşmaları oluşturulmuştur. Bu belgelerde ilişkilerin esasları net bir şekilde belirtilerek STK'larla kamu yetkilileri arasındaki diyalog ve karşılıklı anlayış kolaylaştırılmaktadır. Bunlar arasında parlamentoyla veya hükümetle ikili anlaşmalar, işbirliğine ilişkin strateji dokümanları ve kamu

yetkililerince benimsenmiş resmi işbirliği programları yer alır. STK-Kamu işbirliğinde en önemli nokta kamu kuruluşlarının hazırladıkları strateji, politika ve yol haritaları belgelerinde STK'ların yönetime katılımı sağlanacaktır. Yönetime katılan STK'ların toplum nezdindeki etkisinin bir yansıması olarak kamu hizmetlerinin kalitesi artacaktır.

Yukarıda kısaca özetlenen dört temel mekanizma (e-katılım, katılım için kapasite geliştirme, yükseköğretim kurumları ile STK'lar arasında iş birliği sağlayan yapılar ve yükseköğretim kurumları ile STK işbirliğini güçlendiren çerçeve belgeler) STK'ların sivil topluma katılımını teşvik etmeye, güçlendirmeye, sürdürülebilir ve demokratik bir ilişki alt yapısı kurmaya zemin oluşturmaları bakımından önem taşımaktadır. Hazırlanacak politika belgesinde bu dört temel mekanizmanın sürece dahil edilmesine yönelik hedef ve politika önerilerine yer verilecektir.

ANA HEDEFLER

Sivil Toplumun Yükseköğretime Aktif Katılımı projesi kapsamında hazırlanan politika belgesinin STK'ların "yönetim, eğitim, araştırma ve toplumsal katkı" alanlarına katılımı için belirlenmiş ana hedefler şunlardır:

- STK'ların yükseköğretimle ilişkisini düzenleyen bir dijital platform (YÖKSİM) kurulmalı. Hazırlanan dijital platformda e-katılımın bileşenleri olan e-bilgilendirme, e-danışma, e-istişare ve e-kararlar gibi uygulamalara yer verilmeli.
- Yükseköğretim kurumları ile STK'ların karşılıklı bilgi paylaşımına imkân verecek mekanizmalar oluşturulmalı.
- Yükseköğretim Kurumları kendi birimlerinde Danışma Kurulları oluşturmalı ve STK'ları bu kurullara dahil ederek karar alma süreçlerinin aktif birer üyesi haline getirmeli.
- Yükseköğretim kurumları belirli bir düzen içinde belirli aralıklarla STK'larla özel oturumlar ve toplantılar düzenleyerek etkin bir diyalog ve işbirliği süreci oluşturmalı.
- Yükseköğretim kurumları karar alma süreçlerinde (politika girişimlerini belirleme, karar taslağını hazırlama, karar verme ve uygulama) STK'larla ortak hareket edecek bir planlama yapmalı.
- Yükseköğretim kurumları kendileri için paydaş olarak kabul ettikleri ve sürece dâhil ettikleri STK'larla güvene dayalı bir ilişki kurmalı.
- Yükseköğretim kurumları STK'ların görüş ve düşüncelerini karar alma süreçlerine şeffaf bir şekilde dâhil etmeli.
- Yükseköğretim kurumları politika oluşturma ve politika belgelerinin hazırlaması süreçlerine STK'ların aktif katılımını esas alan bir yönetim stratejisi geliştirmeli.
- Yükseköğretim kurumlarının STK'larla geliştirecekleri ilişkileri belirleyen resmi belge ve protokoller için temel çerçeveler hazırlanmalı.
- Yükseköğretim kurumları işbirliği yapacakları STK'ların niteliklerine ilişkin belirli standart ve ölçütler belirlemeli.

- Yükseköğretim kurumlarının STK'larla işbirliği faaliyetleri üniversitelerin performans göstergelerinden birisi olarak kabul edilmeli.
- Yükseköğretim kurumlarında Sivil Toplum İlişkileri Birimi oluşturulmalı.
- Yükseköğretim kurumlarında Sivil Toplum Araştırmaları Merkezleri yaygınlaştırılmalı.
- Yükseköğretim kurumları STK'ların faaliyetlerinin ekonomik ve sosyal boyutuna yönelik veriler derlenmesi ve bu faaliyetlerin yarattığı etkinin ölçülmesine yönelik çalışmalarda aktif rol üstlenmelidir.
- Yükseköğretim kurumlarının ön lisans, lisans ve lisansüstü birimlerinde "sivil toplum" temalı program veya bölümler açılmalı.

TEMEL POLİTİKA ALANLARI

1.YÖNETİM

1.1.Danışma: Yükseköğretimin kurumları yönetim birimlerinde, birimin öncelikleri ve politika alanına uygun olarak STK'larla görüşlerini almaya kolaylık sağlayan bir yönetim kültürü oluşturulmalı.

1.2.Ortaklık. STK'ların yükseköğretim sürecine ilişkin kamu politikası hedefleri ve kararları üzerine diyalog ve danışma süreçlerinde ayrımcılık olmaksızın tüm düzeylerde katılmaları sağlanmalıdır. Üniversite senatosunda, fakülte ve enstitülerin danışma kurullarında kurullarda sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri sürekli olarak veya ihtiyaç duyulan konularda davet usulüyle temsil edilmelerine imkân sağlanmalı.

1.3.Güven: İnsan hayatının iyileştirilmesi ortak hedefinde buluşan Yükseköğretim Kurumları ve STK'lar dürüst bir etkileşim sürecini benimsemeli, ortak hedeflerine şeffaflık, saygı ve karşılıklı güven anlayışına bağlı kalarak ulaşabileceklerinin farkında olmalıdırlar.

1.4.Şeffaflık: Oluşturulacak dijital platform aracılığıyla STK'ların yükseköğretimin yönetimine açık bir şekilde katılmasına, sürecin şeffaf bir şekilde yürütülmesine imkân sağlanmalı.

1.5.Bilgilendirme: Yükseköğretim sürecinin insan kaynaklarını akademik-idari personel ve öğrenciler oluşturmaktadır. İç paydaş olarak ifade edilebilecek bu grupların temsilcileri ve STK'lar karar alma süreçlerinin aktif birer üreticisi haline getirilmelidir.

1.6.Yönetişim: Yükseköğretimde yönetim sürecini ilgilendiren kararlar "politika döngüsü" süreci işletilerek alınmalı ve bu sürecin yedi farklı aşamasında da (girdi/teşvik edici fikirler, gündem belirleme, politika taslağının hazırlanması, karar verme, politikanın uygulanması, izleme ve politikanın yeniden biçimlendirilmesi) STK'lara birlikte üretim fırsatı sunulmalıdır.

1.7.Katılımcılık: Yükseköğretimin karar alma süreçlerine ve çeşitli etkinliklerine katılım süreci ilgili tüm paydaşlara açık ve erişilebilir olmalıdır. Katılım sürecine dair tüm taslaklar, dokümanlar ve bilgiler zaman bakımından en uygun sürede paydaşlara sunulmalıdır.

1.8.Bağımsızlık: Yükseköğretim sürecine ilişkin karar alma süreçlerine katılım sağlayacak STK'lar özgür ve bağımsız yapılar olarak kabul edilmeli ve görüşlerine saygı duyulmalıdır. STK'lar da bağımsızlıklarını korumaya azami dikkat etmeli, herhangi bir hükümetin doğrudan kontrolünden uzak kalmalı ve bir siyasal parti gibi hareket etmemelidir.

1.9.Diyalog: STK'ların yönetime katılma süreçlerinde diyalogu artıran mekanizmalar geliştirilmeli. İlgili STK'larla işbirliğini sağlayan sistematik bir istişare kültürü oluşturulmalı.

2. EĞİTİM

2.1.Danışma: Yükseköğretim kurumlarının bölüm ve programları için "danışma kurulları" oluşturulmalı ve bu kurulların üyeleri arasında bölüm ve programın alanını ilgilendiren sektör, meslek odası ya da STK temsilci bulundurulması sağlanarak bu temsilcilerin ders içeriklerinin belirlenmesi sürecine katılımı sağlanmalıdır.

2.2.Ortaklık: Yükseköğretim kurumları ile STK'lar arasında öğrenci stajları için işbirliği protokolleri yapılması sağlanacak ve STK'larda staj yapan öğrenci sayısı artırılmalıdır.

2.3.Güven: Yükseköğretim kurumları, üniversite öğrencilerinde sivil toplum bilincinin gelişmesini sağlayacak dersleri müfredatlarına almalıdır. Ortak dersler kapsamında açılan "Gönüllülük Çalışmaları Dersi" altında da bu konulara yer verilebilir. Gönüllülük çalışmalarında özellikle "eğitim, sağlık, çevre, yoksullukla mücadele, göç ve sığınmacılar, bağımlılık, yaşlılık, kadın, çocukluk, gençlik, din, akıl ve ruh sağlığı, kültür ve sanat" başta olmak üzere ayrı konu başlıklarında faaliyetlerin planlanmalı.

2.4.Şeffaflık: Yükseköğretim Kurumları, eğitim süreçlerine dair planlamalarını STK'lar ile zamanında ve açık bir şekilde paylaşmalıdır.

2.5.Bilgilendirme: Yükseköğretim kurumları, STK'ların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları mali desteği bulabilmelerine katkı sağlayacak eğitim programları düzenlemeli ve STK'lar ulusal ya da uluslararası kuruluşlarca sağlanan hibe programlarından haberdar edilmelidir.

2.6.Yönetişim: Eğitim-istihdam dengesinin sağlanabilmesi, sektörel ve bölgesel ihtiyaçların tespiti için yükseköğretim kurumları ile meslek odaları arasındaki işbirliği ve diyalog süreci yaygınlaştırılmalı, yükseköğretim kurumlarının bölüm ve program kontenjanları meslek odaları ve sektörü temsil eden STK'ların görüşleri alınarak belirlenmelidir.

2.7.Katılımcılık: "Sosyal Transkript" uygulamasının yükseköğretim kurumları arasında yaygınlaştırılması sağlanmalı ve akreditasyon sürecini tamamlamış STK'ların sürdürdüğü faaliyetlere katılım sağlayan öğrencilere "sosyal transkript" uygulaması aracılığıyla kredi/AKTS katkısı verilmelidir.

2.8.Bağımsızlık: Yükseköğretim kurumları STK'lar ile olan ilişkilerini sosyal sorumluluk, hayırseverlik faaliyetleri, proje çalışmaları gibi geçici ve sınırlı birlikteliklerin ötesine taşınmalı, yükseköğretim kurumlarının bünyesinde kurulmuş ve temel misyonları STK'ların kapasitelerini artırmaya dönük eğitimler veren araştırma ve uygulama merkezleri yaygınlaştırılmalıdır.

2.9.Diyalog: STK'larla seçmeli dersler ve gönüllü faaliyetler konusunda ortaklık kurulmalı. Yükseköğretim kurumları tarafından açılacak eğitimleri STK'lara duyuracak mekanizmalar geliştirilmeli.

3. ARAŞTIRMA

3.1.Danışma: Yükseköğretim kurumları yapacakları bilimsel araştırmalarda konuyla ilgili STK'larla karşılıklı görüş alışverişinde bulunmalı.

3.2.Ortaklık: Yükseköğretim kurumları ulusal ve uluslararası araştırma ve projelerde STK'larla ortaklık kurmalı. STK'larla ortak araştırma grupları oluşturmalı.

3.3.Güven: Yükseköğretim kurumları, toplum içerisinde sivil toplum faaliyetlerine yönelik farkındalığı artıracak çalışmalara ve araştırmalara ağırlık vermeli.

3.4.Şeffaflık: Yükseköğretim kurumları STK'larla birlikte yürütülecek bilimsel araştırmaların tasarlanması, uygulanması ve raporlanması süreçlerini şeffaf bir şekilde yayınlamalı.

3.5.Bilgilendirme: Yükseköğretim kurumları bilimsel araştırma tasarımı, yönetimi, raporlanması konularında STK'ları bilgilendirmeli, desteklemeli.

3.6.Yönetişim: Yükseköğretim Kurumları ve STK'lar özellikle toplumsal sorunların araştırılması ve çözümünün oluşturulmasında "birlikte üretim" anlayışıyla hareket etmelidir.

3.7.Katılımcılık: Yükseköğretim kurumları STK'ları araştırma ve ARGE çalışmalarına katılmaya teşvik edecek mekanizmalar geliştirmeli.

3.8.Bağımsızlık: Yükseköğretim kurumları STK'lara kurumsal alt yapılarını kullanma imkanı vererek araştırma ve ARGE faaliyetleri icra edebilecekleri ortamlar sağlamalı.

3.9.Diyalog: Yükseköğretim kurumlarının toplumsal sorunlara dönük araştırmalarında, o sorunun çözümü ya da farkındalığının artırılması için kurulmuş STK'larla işbirliği yapmalı ve bu yolla diyalog güçlendirilmelidir.

4. TOPLUMSAL KATKI

4.1.Danışma: Yükseköğretim kurumları değer-merkezli bir anlayış benimsemeli ve daha fazla kamu yararı ve toplumsal katkı sağlamaya dönük çalışmalar sürdürmelidir.

4.2.Ortaklık: Toplumsal katkı oluşturulması yükseköğretim kurumlarının, STK'ların ve ilgili tüm paydaşların dahil olduğu bir birlikte üretim süreci olarak görülmelidir.

4.3.Güven: Yükseköğretim kurumları ürettikleri bilimsel bilgileri STK'larla paylaşmak için özellikle e-katılım süreçlerinin kullanıldığı güvenli mekanizmalar geliştirmeli.

4.4.Şeffaflık: Yükseköğretim kurumları ve STK'lar birlikte veya bağımsız olarak yürüttükleri araştırmalar sonucunda ulaştıkları bilgileri toplumla açık bir şekilde paylaşmalı.

4.5.Bilgilendirme: Yükseköğretim kurumları ve STK'lar üniversitelerde üretilen bilimsel bilgileri topluma aktarma konusunda birlikte hareket etmeli.

4.6.Yönetişim: Alınacak kararlardan hangisinin maksimum toplumsal katkıyı sağlayacağı konusunda paydaşlar arasında bir mutabakata varılmasını kolaylaştıracak yönetim süreçleri geliştirilmelidir.

4.7.Katılımcılık: Yükseköğretim kurumları STK'ların talep, ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alarak birlikte sempozyum, panel, seminer, gösteri, şölen vb. bilimsel ve sanat organizasyonları yapmalılar.

4.8.Bağımsızlık: Yükseköğretim kurumları STK'ları tarafından yürütülen toplumsal katkı çalışmalarına paydaş olarak destek vermeli.

4.9.Diyalog: Yükseköğretim kurumları yerel ve ulusal düzeydeki ihtiyaç ve sorunlara çözüm üreten bilimsel çalışmalarının yaygınlaştırılması için STK'ların dinamik ve esnek yapılarını fırsat olarak görmelidir.

STRATEJİ BELGESİ

I. BİR BAKIŞTA STRATEJİK PLAN

1.1. Misyon

Projemizin misyonu Türkiye'de STK'ların kuramsal ve örgütsel yapısını güçlendirmek, yükseköğretim sisteminin mevcut durumunu iyileştirmek için STK'ların karar alma süreçlerine etkin katılımını sağlamaktır.

1.2. Vizyon

Projemizin vizyonu daha şeffaf ve paydaşların görüşlerini içeren etkin bir yükseköğretim sistemi geliştirilmesinde STK'ların rolünü ve etkisini arttırmaktır.

1.3. Temel Değerler

Projemiz misyonu ve vizyonu doğrultusunda gerçekleştireceği her türlü faaliyette aşağıdaki değerleri benimsemektedir:

- Bilgilendirme
- Danışma
- Diyalog
- Ortaklık
- Güven
- Şeffaklık
- Yönetişim
- Katılımcılık
- Bağımsızlık

1.4. Amaç ve Hedefler

Sivil Toplumun Yükseköğretim Sistemine Aktif Katılımı Projesi'nin çıkış noktası STK ve Yükseköğretim ilişkisini güçlendirmektir. Bu nedenle projemizin amacı STK'ları güçlendirerek sivil toplumun yükseköğretimin modernizasyonunda aktif rol almasını sağlamaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda alt amaçlar ve hedefler şunlardır:

Stratejik Amaç 1. STK'ların yükseköğretimdeki karar verme süreçleri hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi yoluyla katılımlarının teşvik edilmesi.

- **Hedef 1.** STK'ların süreçler hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için web sitelerinin hazırlanması.

- **Hedef 2.** STK'ların süreçler hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için sosyal medya araçlarının hazırlanması.
- **Hedef 3.** STK'ların süreçler hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için yazılı ve görsel basının kullanılması.
- **Hedef 4.** STK'ların zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için çevrimiçi kanallar ile e-katılım araçlarının oluşturulması ve kullanılması

Stratejik Amaç 2. Yükseköğretim kurumlarının politika geliştirirken, girişimde bulunurken iş ve işleyişlerinde STK'lara danışarak tarafların ihtiyaçlarına, görüş ve önerilerine duyarlı daha katılımcı bir yaklaşıma ve yönetim kültürüne sahip olmasını sağlamak.

- **Hedef 1.** Yükseköğretim kurumlarının politika geliştirirken ve girişimde bulunurken STK'ların görüş ve önerilerini alabileceği danışma süreçlerinin yapılandırılması
- **Hedef 2.** Yükseköğretim kurumları ile STK'lar arasında danışma süreçlerine yönelik alt yapıların geliştirilmesi
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumlarında STK'lara danışma süreçlerine ilişkin yönetim kültürünün geliştirilmesi

Stratejik Amaç 3. Yükseköğretim kurumları ile STK'ların diyalog süreçlerinin yapılandırılması, uygulanması ve değerlendirilmesi için gerekli olan altyapının kurulmasını, buna uygun olarak yükseköğretim kültürünün geliştirilmesini, diyalog etkinliklerinin düzenli ve sistemli hale getirilmesini sağlamak.

- **Hedef 1.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yönetim ve karar süreçlerinde daha aktif ve katılımcı bir yaklaşımla diyalog kurmasının sağlanması
- **Hedef 2.** Yükseköğretim kurumlarının iç ve dış problemlerinin çözümünde STK'larla geniş bir diyalog ortamı oluşturarak çalışması
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumlarında STK'larla diyalog kültürünün geliştirilmesi
- **Hedef 4.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların düzenli ve sistemli işbirliği ve iletişimlerinin sürekliliğini sağlamak adına diyalog platformlarının oluşturulması

Stratejik Amaç 4. Yükseköğretim kurumlarının yönetim ve karar süreçlerinde STK'ların katılımını ve sorumluluklarını arttırmak amacıyla ortak çalışma alanları tespit edilerek, toplumun ihtiyaçları ve beklentilerine cevap verebilecek bir paydaş organizasyonu oluşturmak

- **Hedef 1.** Ortaklık ağı sayesinde paydaşları ilgilendiren tüm sorunların hızlı ve doğru tespit edilmesi için ilgili STK'ların karar süreçlerinde görüşlerinin alınması ve karar süreçlerine katılımının artırılması

- **Hedef 2.** Yükseköğretim kurumlarının dünyadaki gelişmeleri hızlı takip edebilen ve belirli konularda uzmanlığı olan STK'ların bilgi üretme ve yayma konusundaki deneyimlerini, laboratuvar, cihaz vb. kaynaklarını karşılıklı olarak paylaşabileceği ortaklıkların artırılması
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumlarının ürettikleri bilgi, deneyim ve ürünlerin yaygınlaştırılması için STK'larla işbirliği ve ortaklık geliştirmesi
- **Hedef 4.** Alınan kararların yükseköğretim kurumları ve STK'ların ortak sahiplenmesini sağlayan karar organlarının ve ilgili kurulların artırılması

Stratejik Amaç 5. Yükseköğretim kurumları ve STK'ların amaç birliği yaparak esas hedeflerinin toplum yararı ilkesi gereği karşılıklı güveni esas alarak çalışmalar yürütmesi.

- **Hedef 1.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların faaliyet alanlarının ve amaçlarının net bir şekilde mutabakat altına alınması
- **Hedef 2.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların birlikte yaptıkları çalışmalarda tüm paydaşlarının eşit şekilde sorumluluk almalarının sağlanması.
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların sürekli olarak karşılıklı güven tazeleyen faaliyetlerle gündeme gelmeleri

Stratejik Amaç 6. Yükseköğretim kurumları ve STK'ların tespit ettiği sorunları ve gerekçelerini kamuoyu ile paylaşarak bu konularda yürüttükleri çalışmaları sürekli olarak açık bir şekilde kamuoyuna sunmaları

- **Hedef 1.** STK'lar Yükseköğretim kurumları ile yürütecekleri süreçleri kamuoyunun haber alma hakkı çerçevesinde şeffaflık/açıklık ilkesine uygun şekilde ilgili organlarda yayınlaması
- **Hedef 2.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttükleri süreçler hakkında şeffaf ve açık bir şekilde kamuoyu ile paylaşması
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttüğü süreçler sonrasında elde edilen kazanımların açıkça ifade edilmesi

Stratejik Amaç 7. STK'ların yükseköğretim kurumlarının yönetim kademesinde etkin bir şekilde temsil yetininin sağlanıp karar verme süreçlerinde ilgili STK'ların yönetim aşamalarına dâhil edilmesi

- **Hedef 1.** Yükseköğretim kurumlarında yönetim aşamalarında STK'ların etkililiğini arttırmak, yönetim süreçlerinin katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir olmasını sağlamak için karar alma görevini üstlenen ilgili kurullarda temsilen üye veya üyelerin bulunması sağlanmalıdır.
- **Hedef 2.** Yönetimlerin alacakları kararlarda konu ile ilgili STK'ların temsilcilerinin görüşlerinin alınması sağlanmalıdır.
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumlarının karar organlarının STK'lardan etkili geri bildirim almasını sağlayacak mekanizmalar kurulmalıdır.

Stratejik Amaç 8. STK'ların danışma kurullarında temsilinin sağlanması, STK'ların hazırladığı raporların dikkate alınması ve yapılacak proje vb. çalışmalarda ortaklığın desteklenmesi suretiyle katılımcılığın artırılması

- **Hedef 1.** STK'ların danışma kurullarında temsilinin sağlanması, STK'ların hazırladığı raporların dikkate alınması ve yapılacak proje vb. çalışmalarda ortaklığın desteklenmesi suretiyle katılımcılığın artırılması
- **Hedef 2.** STK'larla yapılacak proje vb. çalışmalarda işbirliklerinin desteklenmesi
- **Hedef 3.** Türkiye'deki Öğrenci Konseylerinin ve STK'larının Avrupa öğrenci konseyi yapılarıyla uyumlu hale gelmesi ve işbirliği çalışmalarının artırılması.

Stratejik Amaç 9. Yükseköğretim süreçlerine paydaş olarak katılım sağlayacak ilgili STK'ların bağımsız olmasının istenmesi, desteklenmesi ve denetlenmesi amacıyla yükseköğretim kurumları tarafından ilgili birimlerin ve kurumların rol almalarını sağlamak

- **Hedef 1.** STK'ların yükseköğretim süreçlerine bağımsız bir paydaş olarak katılabilmelerini sağlamak amacıyla akreditasyon sisteminin kurulması
- **Hedef 2.** STK'ların yükseköğretim süreçlerine bağımsız bir paydaş olarak katılabilmelerini sağlamak amacıyla ihtiyaç duyulan akreditasyon kriterlerinin belirlenmesi ve gerekli duyuruların yapılması
- **Hedef 3.** Yükseköğretim kurumları bünyesinde STK'ların bağımsız bir paydaş olarak katılımlarını sağlayacak, destekleyecek ve denetleyecek birimlerin kurulması
- **Hedef 4.** STK'ların yükseköğretim süreçlerine katılımını denetleyecek bağımsız kurum ve kurulların oluşturulması.

II. TEMEL PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Projemizin genel hedef çıktıları ve hedeflenen değerleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Projenin Genel Performans Göstergeleri

	<i>Performans Göstergesi</i>	<i>Başlangıç Değeri (2022)</i>	<i>Plan Dönemi Sonu Hedeflenen Değer(2023)</i>
PG.1	Çalışma Grubu Oluşturulması	-	4
PG.2	STK Eğitimi Yapılması	-	4
PG.3	Eğitim Notu Oluşturma	-	4
PG.4	Araştırma Raporu Oluşturma	-	4
PG.5	100 kişiye eğitim verilmesi	-	100
PG.6	%50 Kadın Katılımcıya Eğitim Verilmesi	-	50
PG.7	Alan araştırması	-	4
PG.8	Yönetişim ve İşbirliği Modeli	-	1
PG.9	Yol Haritası	-	1
PG.10	Yapısal Model Raporu	-	1
PG.11	Strateji Belgesi	-	1
PG.12	Politika Belgesi	-	1

Strateji Belgesindeki temel performans değerleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Strateji Belgesi Temel Performans Göstergeleri

	Performans Göstergesi	Hedef Değer/ Oran(2023)
PG.1	Süreçlerle ilgili bilgilendirme için hazırlanan internet sitelerinin, sosyal ağların görünürlük istatistiklerinin artması.	%100
PG.2	YÖKSİM ve DERBİS kanalıyla süreçlere katılan STK sayılarının artması.	%100
PG.3	STK'ların karar verme süreçleri hakkında kendi yayın organlarında (web sitesi, sosyal medya araçları, genel kurul kararları vb.) yayınlar yapması.	%100
PG.4	Yükseköğretim kurumlarının STK'lara danışmak için kurumsal alt yapılarını geliştirmesi için kararlar alması ve ilgili birimlerin kurulması	%100
PG.5	Yükseköğretim kurumlarının STK'lardan aldığı görüş sayılarında artış olması	%100
PG.6	Yükseköğretim kurumlarının yönetim kurullarında ve kurum içi toplantılarında paydaş STK'lardan görüş alınmasına yönelik danışma ve görüş alma çalışmalarının artması	%100
PG.7	Yükseköğretim kurumlarının STK'lara yönelik diyalog çağrılarının artması	%100
PG.8	Yükseköğretim kurumlarıyla STK'ların birlikte yaptıkları diyalog/istişare etkinliklerinin (panel, toplantı, arama konferansı vb.) artması	%100
PG.9	Yükseköğretim kurumlarının personellerinin STK'larla diyalog süreçlerine yönelik tutumlarının olumlu yönde değişmesi	%100
PG.10	Yükseköğretim kurumlarının bünyesinde STK'larla diyalog yapılması amacıyla platformların oluşturulması	%100
PG.11	Yükseköğretim kurumları ve STK'ların yayın organlarında (basılı, sosyal medya vb.) birlikte yapılan diyalog etkinliklerine ilişkin yayın ve paylaşımların artması	%100
PG.12	STK'ların yükseköğretim süreçlerinde alınan kararlarda ortaklığının artırılması için ilgili yasa ve yönetmeliklerde mevzuat değişikliği yapılması	%100
PG.13	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların ortak karar alma ve çalışma organlarının ve kurullarının sayılarının ve çalışmaların niteliğinin artması	%100
PG.14	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların ortak yaptıkları AR-GE, eğitim ve sosyal sorumluluk çalışmaları sonucunda yayın, marka ve patent sayıları vb. gibi çalışmaların artması	%100
PG.15	Yükseköğretim ve STK'ların ürettikleri bilgi, deneyim ve ürünlerin ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaştırılması amacıyla yapılan yayın, konferans, panel, bröşür, el kitabı vb. araçların sayısının artması ve bu amaçla YÖKSİS'ten ve YÖKSİM'den takip edilebilir bir online sistemin kurulması	%100

PG.1 6	Bağımsız kurum veya kurullar tarafından ülkede yer alan üniversitelerin STK'lar ile ortaklıklarına ilişkin indeks üretmek üzere üniversiteleri bu kritere göre sıralanması	%100
PG.17	Üniversitelerin araştırma üniversitesi olarak seçimi kriterlerine sivil toplum kuruluşları ile işbirliği indeksinin eklenmesi	%100
PG.18	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların amaç ve faaliyet alanlarının ilgili ortamlarda açık şekilde sunulması	%100
PG.19	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların süreçlerde yürüttükleri çalışmalarını yayın organlarında ifade etmeleri	%100
PG.2 0	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttükleri faaliyetler ile ilgili olarak tüm paydaşlara belirli aralıklarda anket uygulanması ve oluşturulabilecek güven indekslerinin sürekli takip edilmesi	%100
PG.21	STK ve Yükseköğretim kurumlarına olan güvenin artması	%100
PG.2 2	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların çevrimiçi yayın organlarının takip edilme sayısının artması	%100
PG.2 3	Yürütülen süreçler sonrasında elde edilen kazanımların etkilediği paydaş sayısının artması	%100
PG.2 4	STK temsilcisi veya temsilcileri bulunan yükseköğretimdeki yönetim kurulu sayılarının artması.	%100
PG.2 5	STK'ların belirttiği görüşlerle uyumlu olarak yükseköğretimdeki yönetim kurullarının aldıkları kararların sayılarının artması	%100
PG.2 6	Karar organlarında ve diğer kurullarında STK temsilcisi sayılarının artması.	%100
PG.2 7	STK'lar ile ortaklaşa yapılan proje vb. çalışmaların sayısının artması.	%100
PG.2 8	STK'ların hazırladığı raporlara ve görüşlerinin yer aldığı yayınlara uygun verilen karar sayısının artması.	%100
PG.2 9	Akreditasyon sisteminin kurulması	%100
PG.3 0	Yükseköğretim süreçlerine katılan STK'ların belirlenmesi için akreditasyon kriterlerinin belirlenerek yayınlanması.	%100
PG.31	Yükseköğretim süreçlerine katılan STK'ların akredite edilerek, listesinin yayınlanması	%100
PG.3 2	Yükseköğretim süreçlerine akredite edilerek katılan STK'ların sayısının yıllara göre artış göstermesi	%100
PG.3 3	Yükseköğretim kurumlarının bünyesinde STK'ların karar süreçlerine katılımlarını denetlemek amacıyla ilgili birimlerin kurulması.	%100

III. STRATEJİK PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ

III. STRATEJİK PLAN HAZIRLIK SÜRECİ

Sivil Toplumun Yükseköğretim Sistemine Aktif Katılımı Projesi kapsamında hedeflenen çıktılar şunlardır:

- I. Çalışma Grubu Oluşturulması
- II. STK Eğitimi Yapılması
- III. Eğitim Notu Oluşturma
- IV. Araştırma Raporu Oluşturma
- V. 100 kişiye eğitim verilmesi
- VI. %50 Kadın Katılımcıya Eğitim Verilmesi
- VII. Alan araştırması
- VIII. Yönetişim ve İşbirliği Modeli
- IX. Yol Haritası
- X. Yapısal Model Raporu
- XI. Strateji Belgesi
- XII. Politika Belgesi

Hedeflenen çıktılar doğrultusunda proje ekibi proje takvimine uygun olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı tarafından Avrupa Birliği mali desteğiyle uygulanan Sivil Toplum Destek Programının üçüncü dönemi kapsamında hibe desteği alan "Sivil Toplumun Yüksek Öğretim Sistemine Aktif Katılımı Projesi'nin hazırlık toplantısı proje koordinatörü Akademisyenler Birliği Derneğinin ev sahipliğinde No.19 Otel'de gerçekleştirildi. Proje hazırlık toplantısına, Gazi Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Fırat Üniversitesinden katılan akademisyenlerin yanı sıra proje ortağı Genç Akademisyenler Eğitim Kültür ve Araştırma Derneği temsilcileri katıldı. Açılış programının ardından hedeflenen strateji, politika belgesi, yol haritası ve yönetim modelinin hazırlıklarını sağlamak amacıyla 4 çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubu alanlarında yetkin akademisyenlerden her grupta 3 kişi olacak şekilde belirlenmiştir. Tüm çalışma grupları 2021 yılında Ankara'da yüz yüze toplantılar yoluyla çalışmalara başlamıştır. Genel süreç belirlendikten sonra araştırma grupları kendi içlerinden toplantılar yapmış ve görev alanlarıyla ilgili belgeleri oluşturmuşlardır. Hazırlanan belgeler yine tüm çalışma gruplarının katılımıyla değerlendirilmiş ve geliştirilmiştir.

IV. DURUM ANALİZİ

4.1. Kurumsal Tarihçe

Yükseköğretim Kurulu, 1982 Anayasası'nın 131. maddesi uyarınca; yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, koordine etmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile kurulmuş bir kurum olup Anayasa'ya göre; Kurulun teşkilatı, görev, yetki, sorumluluğu ve çalışma esasları 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanuna göre; yükseköğretim, akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılmış; Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış; akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuvarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Böylece, söz konusu kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130. ve 131. maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurulu kurulmuştur.

1982 yılında İstanbul'da Mimar Sinan, Marmara ve Yıldız Teknik, Ankara'da Gazi, Antalya'da Akdeniz, İzmir'de Dokuz Eylül ve Edirne'de Trakya Üniversiteleri ve Van'da Yüzüncü Yıl Üniversitesi kurulmuş ve üniversite sayısı 27'ye ulaşmıştır. 1992'de çıkarılan 3837 sayılı Kanunla, çoğu daha önce o illerde mevcut olan birimlerin nüvelerini teşkil ettiği, 23 yeni devlet üniversitesinin ve 1 vakıf üniversitesinin kurulmasıyla üniversite sayısı 53'e ulaşmıştır. 1992 yılında yapılan yasal düzenleme ile kar amacı gütmeyen vakıfların yükseköğretim kurumları kurmalarına imkân sağlanmış, bu kapsamda ilk olarak Bilkent Üniversitesi kurulmuştur. 1992 sonrasında 22 vakıf üniversitesi ve 2 devlet üniversitesi kurulmuş 2005 sonu itibariyle Türkiye'de toplam üniversite sayısı 77'ye yükselmiştir.

2006 yılında 15 yeni devlet üniversitesi ve 1 yeni vakıf üniversitesi kurulmuş, ülkemizdeki üniversite sayısı 68 devlet üniversitesi ve 25 vakıf üniversitesi olmak üzere toplamda 93'e ulaşmıştır. Üniversite sayısındaki bu hızlı büyüme 2007 yılında da devam etmiş ve 2007 yılında 23 yeni üniversitenin (17 devlet ve 5 vakıf) kurulmasıyla üniversite sayısı toplamda 115 olmuştur. 2008 yılında 9 farklı ilde 9 yeni devlet üniversitesi kurulmuş ve böylelikle 2008 yılı itibariyle ülkemizde üniversiteler tüm illerimize yaygınlaştırılmıştır. 2008 ve 2009 yıllarında kurulan 15 yeni vakıf üniversitesiyle birlikte

2009 yılı sonunda ülkemizdeki toplam üniversite sayısı 139'a yükselmiştir. 2010-2014 yılları arasında ülkemizde kurulan toplam üniversite sayısı ise (10 devlet ve 22 vakıf olmak üzere) 32'dir.

2005 yılından itibaren 4702 sayılı kanunla herhangi bir üniversiteye bağlı olmayan vakıf meslek yüksekokulları kurulmaya başlanmıştır. Ayrıca diğer yükseköğretim kurumları olarak adlandırılan askeri yükseköğretim kurumlarının, emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumlarının, özel statülü devlet üniversitelerinin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki üniversitelerin toplam sayısı 2014 yılı itibarıyla 16'ya ulaşmıştır.

Aralık 2018 sonu itibarıyla 129 devlet, 72 vakıf üniversitesi ve 5 vakıf meslek yüksekokulu ile birlikte toplam yükseköğretim kurumu sayısı 206'a ulaşmış olup yıllar itibarıyla Yükseköğretim kurum sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3. Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumu Sayıları

YIL	DEVLET	VAKIF YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	VAKIF MYO	TOPLAM
1984	27	1	-	28
1994	53	3	-	56
2004	53	24	-	77
2011	103	62	6	171
2012	103	65	8	176
2013	104	71	8	183
2014	104	72	8	184
2015	109	76	8	193
2016	111	63	7	181
2017	112	68	5	185
2018	129	72	5	206

Türkiye'de sivil toplum oldukça yeni bir olgudur (Akçadağ, 2011). 1990'lı yıllardan itibaren

yaygınlaşan STK'lar günümüzde zengin bir çeşitlilik içermektedir. Doğan (2020) Türkiye'deki STK'ları 5 başlık altında gruplamıştır. Bunlar:

- 6) Dernekler,
- 7) Vakıflar,
- 8) Odalar,
- 9) Sendikalar,
- 10) Kooperatifler'dir (Doğan, 2020, s. 29)

Özalp de (2008) Türkiye'deki STK'ları dernekler, vakıflar, sendikalar ve meslek kuruluşlar olmak üzere dört ana kategoride sınıflandırmıştır. Bu dört ana kategorinin altında birlikler, odalar, spor kulüpleri, sanat ve kültür dernekleri, siyasi gruplar, dini kurum ve kuruluşlar, esnaf ve işçi sendikaları sivil toplum kuruluşu kapsamına girmektedir (Özalp, 2008, s.19). Akçeşme (2013) ise STK'ları ve hizmet alanlarını çok daha ayrıntılı bir şekilde açıklamış ve örneklendirmiştir:

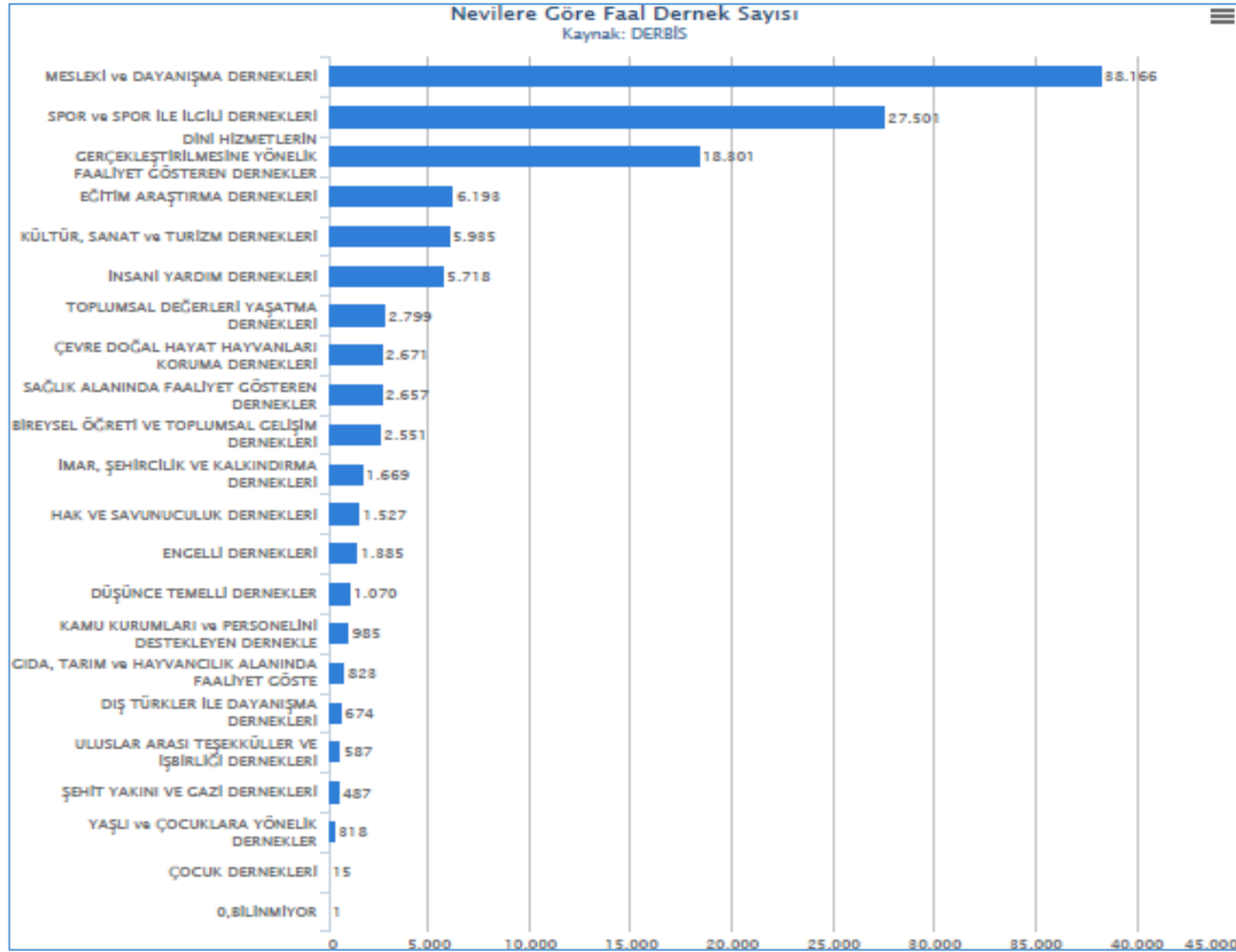
- İnanç temelli kuruluşlar, işçi ve işveren sendikaları, savunuculuk yapan STK'lar (örn: halk hareketi, sosyal adalet, barış, insan hakları, tüketici grupları),
- Hizmet veren STK'lar (örn: okur-yazarlık, sağlık, sosyal hizmetler ve toplumun gelişmesine destek veren STK'lar),
- Eğitim, geliştirme, araştırma gibi alanlarda aktif olan STK'lar (örn: düşünce üretme merkezleri, araştırma merkezleri, kar amacı gütmeyen okullar, kamu eğitimi veren kuruluşlar),
- Kar amacı gütmeyen medya, kadın örgütleri, öğrenci ve gençlik dernek/ birlikleri, sosyo-ekonomik olarak toplum dışında kalan (dezavantajlı) grupların oluşturduğu dernek/birlikler (örn: yoksullar, evsizler, toprağı olmayanlar, göçmenler, mülteciler),
- Meslek ve iş örgütleri (örn: ticaret odası, meslek birlikleri),
- Topluluk düzeyinde gruplar/birlikler (örn: başkasına muhtaç olmadan kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan gruplar, ebeveyn birlikleri),
- Ekonomik çıkarı dayalı STK'lar (örn: kooperatifler, kredi birlikleri, karşılıklı tasarruf birlikleri),
- Etnik / geleneksel / yerel birlikler / kuruluşlar, çevre örgütleri, kültür ve sanat örgütleri, sosyal konular ve eğlence ile ilgilenen STK'lar
- Spor kulüpleri,
- Hibe dağıtan vakıflar
- Fon geliştirme organları, Stk ağları / federasyonları / destek merkezleri, toplumsal hareketler (örn: barış hareketi) (İçduygu ve diğerleri, 2011: 63-65; Akçeşme, 2013, s. 219).

Buraya kadar bahsi geçen kategori ve alanlarda faaliyet gösteren STK'ların Türkiye'de faaliyetleri de belli bir yasal zemin çerçevesinde sürdürülmektedir. Türkiye'de STK'lar ilgili kanuna

dayanarak kurulur ve "emniyette kaydı bulunan kuruluşlar" olarak kabul edilir (Doğan, 2020). Emniyette kaydı bulunmayan, dernek, sendika ya da vakıf hüviyetine sahip olmayan oluşumlar, tarikatlar, dinî cemaatler, etnik ve mezhebe dayalı gruplar ve sosyal oluşumlar sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilmezler (Aslan, 2010a, s. 206). Ancak Acar'a (2010) göre "Dernekler, Vakıflar, Sendikalar, Kooperatifler, Meslek Kuruluşları" gibi herhangi bir kategorinin çatısı altında yer almayan sosyal hareketler (sivil inisiyatifler) de sivil toplum olarak kabul edilebilir.

Her ne kadar farklı sınıflama ve gruplamalar olsa da Türkiye'de dernekler, vakıflar, sendikalar, kooperatifler, meslek kuruluşlarının temel STK kategorileri olduğu söylenebilir. Dernekler benzer görüşleri paylaşan insanlarla bir araya gelerek kendi varlığını sürdürmek ve ortak amacı gerçekleştirmek için oluşturulan örgütlenme biçimleridir (Özalp, 2008, s.19). Vakıflar, kendi parasal kaynağı olan ve bunu kendi ihtiyacına göre kendi kararı ile kamu yararına projeler veya faaliyetler için harcayan kuruluşlardır (Özalp, 2008, s.24). Sendikalar ise çalışanlar ve işverenler arasındaki güç eşitsizliğini ortadan kaldırmak, çalışanların hak ve menfaatlerini geliştirmek ve korumak için oluşturulan sivil toplum kuruluşlarıdır (Özalp, 2008). Meslek kuruluşları ise üyelerinin niteliklerini, çalışma koşullarını belirleyen ve destekleyen yapılardır. Türkiye'de meslek kuruluşları mesleki dernekler ve odalar şeklinde örgütlenmiştir. Odalar kamu tüzel kişiliğine sahiptir ve kamu hukukuna dayalı olarak yetkileri ve yaptırım gücü olan yapılardır. Yasa ile kurulan odalara ilgili meslekten kişiler mesleklerini icra edebilmek için üye olmak zorundadır. Bu kapsamda mimarlar odası, eczacılar odası, tabipler birliği, barolar ilgili meslek erbabının üye olması gereken STK'lardır. Meslek odaları kamu yararını korumak amacıyla düzenleme ve denetleme yapar, gerektiğinde meslekten çıkarma gibi yaptırım gücüne sahip kuruluşlardır (Özalp, 2008, s.27). Mesleki dernekler ise daha çok üyelerinin haklarını koruyan, mesleki gelişimi ve mesleğin toplumsal konumunu güçlendirmeye çalışan kuruluşlardır. Örneğin Türkiye PDR Derneği, Okul Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerinin haklarını savunan bir dernektir.

İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün resmi web sayfasına göre 2021 yılında Türkiye'de faal olan 122.033 dernek bulunmaktadır. Bu derneklerden ise 6.193'ünü eğitim araştırma dernekleri oluşturmaktadır. Tabiki sayısı yüz bini geçen dernekler arasında eğitimle ilgili faaliyet gösteren çok daha fazla dernek olduğu da söylenebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi web sayfasına göre de 2021 yılında ülkemizde yaklaşık 6000 yenis vakıf bulunmaktadır. Faaliyet alanı doğrudan eğitim olan vakıfların sayısı tam olarak bilinmesede hedef kitlesi gençlik ve çocuklar olan vakıf sayısı 4164, engelliler olan vakıf sayısı ise 1856'dır.

Kaynak: siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dağılımı

Eğitim alanındaki diğer önemli STK kategorisi de sendikalardır. Eğitim alanında örgütlenmiş sendikalar dayanışma, birliktelik, eğitim çalışanlarının haklarını korumak, eğitim sisteminin ihtiyaçlarını belirlemek ve eğitim politikalarına katkı sağlamak gibi görevler üstlenmektedirler (Özan, Polat, & Şener, 2016). Eraslan'ın sivil toplum ve eğitim alanındaki bir çalışmasında 2011 yılında Türkiye'de 23 eğitim sendikası bulunduğunu, 524.484 kişinin ise bu sendikalara üye olduğunu belirtmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının resmi sitesine göre 2021 yılı Temmuz ayı

itibariyle "eğitim öğretim ve bilim hizmetleri" alanında sendika üyesi olan kamu görevlilerinin sayısı 1.224.644 kişidir.

4.2. Mevzuat Analizi

Üniversitemiz mevzuatta verilen görevleri yerine getirmek üzere 2809 sayılı Kanun ile "Gazi Üniversitesi" adını almıştır. Üniversitemizin faaliyetlerini yerine getirirken tabi olduğu bazı mevzuat hükümlerine ilişkin açıklamalar ve merkezimizle ilgili mevzuat analizi Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Mevzuat Analizi Tespit Tablosu

YASAL YÜKÜMLÜLÜK	DAYANAK	Tespit / İhtiyaçlar
<i>2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu</i>	2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 nci maddesinde belirtilen yükümlülükler	İlgili kanunda STK – Yükseköğretim işbirliğine dair hükümlerin yetersiz olması
<i>2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu</i>	2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun 1 inci maddesi	"
<i>Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek, ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek.</i>	1982 T.C. Anayasası 130. madde 2547/ 4., 5. ve 12. maddeler	"
<i>Alt düzeydeki eğitim kurumlarının öğretmenlerine, yöneticilerine ve imkânları dâhilinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarının personeline hizmet içi eğitim ile ilgili kursları açmak ve düzenlemek.</i>	2809/ 5. madde	"
<i>5253 Sayılı Dernekler Kanunu</i>	5253 Sayılı Dernekler Kanunu 1. madde	"
<i>5737 Sayılı Vakıflar Kanunu</i>	5737 Sayılı Vakıflar Kanunu 1. madde	"
<i>7997 Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu</i>	7997 Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu 1. madde	"
<i>Stratejik Plan hazırlamak.</i>	5018/ 9. madde	"

4.3. Üst Politika Belgelerinin Analizi

Stratejik planlama sürecinde On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) ve YÖK 2019-2023 Dönemi Stratejik Planı incelenmiştir. Üst politika belgeleri analizine Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Üst Politika Belgelerinin Analizi

ÜST POLİTİKA BELGELERİ	İLGİLİ BÖLÜM / REFERANS	VERİLEN GÖREV/İHTİYAÇLAR
On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)	551	Milli, manevi ve evrensel değerler esas alınarak küresel gelişmelere ve ihtiyaçlara uygun eğitim içerikleri ve öğretim programları hazırlanacaktır.
	560	Yükseköğretimde çeşitliliğinin artırılması sağlanacaktır.
	561	Yükseköğretim sistemi küresel rekabet gücü olan, kalite odaklı ve dinamik bir yapıya kavuşturulacak; yükseköğretim kurumlarının niteliklerinin artırılmasına yönelik uygulamalara devam edilecektir.
	561.1	Dünya akademik başarı sıralamalarında 2023 yılı itibarıyla en az 2 üniversitemizin ilk 100'e ve en az 5 üniversitemizin de ilk 500'e girmesi sağlanacaktır.
	561.2	Öncelikli sektörler başta olmak üzere plan döneminde doktora mezun sayısı yıllık ortalama 15 bine çıkarılacaktır.
	561.3	Üniversitelerin dijital çağa ayak uydurması ve bilgiye ulaşımında açık erişim ve açık bilim uygulamalarının hayata geçirilmesi amacıyla açık erişim altyapıları ile uyumu sağlanacaktır.
	561.4	Akademik personellerin atama ve yükselme kriterleri alt sınırı merkezi olarak yükseltilecektir.
	561.5	Yükseköğretim kurumlarının kontenjanları, sektörel ve bölgesel beceri ihtiyaçları, üniversitelerin kapasiteleri, arz-talep dengesi ve mevcuttaki programların asgari doluluk oranları dikkate alınarak belirlenecek; eğitim-istihdam bağlantısı güçlendirilecektir.
	561.6	Mezuniyet sonrasında doğrudan meslek icra yetkisi veren yükseköğretim programlarında asgari başarı puanı şartı uygulaması genişletilecektir.
	561.7	Mezunların kariyer süreçlerinin takibi ve mezun-üniversite işbirliğinin güçlendirilmesi için mezun izleme sistemi kurulacaktır.
561.8	Yükseköğretim kurumlarının eğitim, araştırma ve yenilik çıktıklarına ilişkin verileri düzenli olarak takip edilecek ve raporlanacaktır.	

	563	Ülkemizin yükseköğretim alanında uluslararasılaşma düzeyi artırılabacaktır.
	563.1	Etkili tanıtım çalışmalarlarıyla yükseköğretim sistemine uluslararası erişim kolaylaştırılacaktır.
	563.2	Yükseköğretim sistemindeki nitelikli uluslararası öğrenci sayısı artırılabacaktır.
	563.3	Nitelikli yabancı uyruklu akademisyenlerin toplam istihdamı oranı içindeki payı artırılabacaktır.
	440.4	Vakıf yükseköğretim kurumlarının yıllık öğrenci gelirlerinin en az yüzde 1'inin Ar-Ge harcamalarında kullanılmasına yönelik düzenleme yapılacaktır.
	633.4	Kültür ve sanat hizmetlerinin sunumunda mahalli idareler, özel sektör ve sivil toplumun rolü güçlendirilecektir.
On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)	98	Ayrıca, yerel düzeyde sivil toplum ve özel kesim ile kamu idareleri arasında koordinasyonu artıran mekanizmaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.
	196	Temel dönüşüm kararlarında kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları (STK) ve diğer bütün paydaşların katılımlarıyla toplumsal mutabakatın oluşturulmasına özel önem verilecektir.
	643.	Kültürümüz yurt dışında tanıtılacak, kültürel diplomasi faaliyetleri geliştirilecek, kamu ve sivil toplum kuruluşlarının yürütülen kültürel diplomasi nitelikli faaliyetler arasında eşgüdüm sağlanacak ve uluslararası ilişkilerde kültürün yapıcı rolünden istifade edilecektir.
	742	Vatandaş memnuniyetini esas alan, şeffaf, hesap verebilir, etkin, özel sektör ve sivil toplumla katılımcı bir yaklaşımla çalışan ve toplumsal potansiyeli güçlü bir biçimde harekete geçiren demokratik bir yönetim anlayışıyla kamuda demokratik müessese ve usullerin güçlendirilmesi Plan döneminin temel hedeflerindedir.
	745	Ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir paydaşı haline gelen STK'ların dinamik ve esnek yapıları ile yerel ve ulusal düzeydeki ihtiyaç ve sorunlara cevap verebilme potansiyelinden yararlanılması; demokrasinin güçlenmesi, kamusal hizmetlerde verimlilik ve kalitenin artırılması açısından önem taşımaktadır. Plan döneminde aktif vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi, karar alma süreçlerine STK'ların etkin katılımının sağlanması, sivil toplum-kamu-özel sektör işbirliğinin artırılması ve sosyal diyalog ortamının geliştirilmesi, STK'ların kurumsal, beşeri ve finansal kapasitelerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.
	775	Sivil toplum bilincinin gelişmesi, örgütlü sivil toplumun güçlenmesi, STK'ların saydamlık ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun bir yapıya kavuşması ve devletin karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanması temel amaçtır.
	776	Demokratik, katılımcı, çoğulcu, şeffaf ve hesap verebilir örgütlü bir sivil toplumun oluşumunu güçlendirecek düzenlemeler yapılacaktır.

	776.1	Sivil toplum ve gönüllülük alanını güçlendiren kapsayıcı bir çerçeve düzenleme yapılacaktır.
	776.2	Uluslararası standartlarla uyumlu bir STK veri tabanı oluşturulmasına yönelik çalışmalar tamamlanacak, sivil toplum alanında güvenli ve düzenli veri toplanacak ve yayımlanacaktır.
	776.3	STK'ların iç ve dış denetimine ilişkin süreçler şeffaflık ve hesap verebilirlik ilke ve uygulamaları çerçevesinde yeniden düzenlenecektir.
On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)	776.4	Karar alma ve mevzuat hazırlama süreçlerinde STK'ların katılımını ve etkinliğini artıracak çalışmalar yürütülecektir.
	777	STK'ların sürdürülebilirliklerine katkı sağlayacak, idari ve mali alanlarda düzenlemeler gerçekleştirilecektir.
	777.1	Gerçek ve tüzel kişilerin STK'lara yapacağı desteklere yönelik vergisel düzenlemeler sosyal ve ekonomik faydayı artıracak şekilde yeniden değerlendirilecektir.
	778	Sivil toplum-kamu işbirliği güçlendirilecek, kamunun ve STK'ların kapasiteleri geliştirilecektir.
	778.1	STK'lara yönelik politika, program, faaliyet ve hizmetlerin bütünsellik içinde yürütülmesini sağlamak üzere Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün kurumsal kapasitesi görev alanıyla uyumlu olacak şekilde güçlendirilecektir.
	778.2	STK'lara yönelik proje hazırlama, fon bulma gibi alanlar başta olmak üzere kapasite geliştirme eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.
	779	Sivil toplum faaliyetlerine yönelik farkındalık artırılacak, bu alandaki araştırmalar desteklenecektir.
	779.1	STK'ların görünürlüğü, başarılı faaliyetleri kamuoyuyla paylaşarak artırılacaktır.
	779.2	STK'ların faaliyetlerinin ekonomik ve sosyal boyutuna yönelik veriler derlenecek, bu faaliyetlerin yarattığı etkinin ölçülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
	779.4	Üniversite öğrencilerinin gönüllülük ve STK faaliyetlerine katılımı ile STK'larda staj imkânlarının kolaylaştırılması teşvik edilecektir.
779.5	Üniversitelerde sivil toplum merkezlerinin yaygınlaştırılması ve sivil toplum sertifika ve yüksek lisans programlarının açılması için çalışma yapılacaktır.	
YÖK 2019- 2023 Dönemi Stratejik Planı	Hedef 1.6.	Yükseköğretim kurumlarının paydaşları ile işbirliklerinin geliştirilmesi yönünde stratejiler belirlemek, ilgili süreçleri tanımlamak ve izlemek
	Hedef 2.4.	Kurumsal ve Kurumlararası İletişimin ve İşbirliğinin Etkinliğini Artırmak

4.5. Faaliyet Alanları İle Ürün ve Hizmetlerin Belirlenmesi

Projemizin STK- Yükseköğretim faaliyet alanları ve faaliyet alanları kapsamında sunmayı hedeflediği ürün ve hizmetler Tablo 5'te verilmiştir

Tablo 5 Faaliyet Alanı-Ürün/Hizmet Listesi

FAALİYET ALANI	ÜRÜN/HİZMETLER
YÖNETİM	Danışma süreçleri Aktif katılım Ortak proje
EĞİTİM	Uzaktan Eğitim Programları STK'ların kurumsal ve örgütsel yapılarını güçlendirecek eğitimler Proje geliştirme eğitimleri
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME	Yönetişim Modeli Strateji Belgesi Politika Belgesi Yol Haritası

	Yükseköğretim ve STK'ların ürettikleri bilgi, deneyim ve ürünlerin ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaştırılması amacıyla yapılan yayın, konferans, panel, bröşür, el kitabı vb. araçların sayısının artması
	STK'lar ile ortaklaşa yapılan proje vb. çalışmaların sayısının artması.
TOPLUMSAL KATKI	Araştırma ve Uygulama Merkezleri Faaliyetleri
	Konferans, Sempozyum, Seminer vb. Etkinlikler
	Sosyal Faaliyetler
	Yasa ve mevzuat değişikliği
	Kültürel ve Sanatsal Faaliyetler (Şenlikler, Konserler, Sergiler, Gezi Programları vb.)
	Toplumsal Hizmet Projeleri
	YÖKSİS'ten ve YÖKSİM'den takip edilebilir bir online sistemin kurulması
	Hizmet İçi Eğitim Programları

4.6. Paydaş Analizi

Paydaş beklentilerinin analizi, çevre analizinin önemli bir boyutu olup GZFT analizi için önemli bir girdi olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden de Yükseköğretim Kurulu'nun Paydaşları belirlenmiş ve bu paydaşlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda paydaş beklentileri de değerlendirilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu'nun paydaşları aşağıdaki şekilde çeşitlilik göstermekte ve farklı alt gruplar halinde değerlendirilmektedir.

Tablo 6 Paydaş Önceliklendirme Tablosu

<i>Paydaşlar</i>	<i>İç/Dış Paydaş</i>	<i>Önem</i>	<i>EETki</i>	<i>Önceliği</i>
<i>Rektörlükler</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Rektörlük Birimleri</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Akademik Personel</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>İdari Personel</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Öğrenciler</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Fakülteler</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Yüksekokullar</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Üniversiteye Bağlı Araştırma Merkezleri</i>	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Cumhurbaşkanlığı Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Cumhurbaşkanlığı Eğ. ve Öğr. Politikaları Kurulu</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Diğer Yerel Yönetimler</i>	DP	Düşük	Zayıf	İzle
<i>Enstitüler (Kurum Dışı)</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>KOSGEB</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Medya</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Meslek Odaları ve Meslek Birlikleri</i>	DP	Düşük	Zayıf	İzle
<i>Özel Sektör Kuruluşları ve İşverenler</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Gençlik ve Spor bakanlığı.</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış

<i>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Milli Eğitim Bakanlığı</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Sivil Toplum Kuruluşları</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Sosyal Güvenlik Kurumu</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Avrupa Komisyonu Araştırma ve İnovasyon Programı</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>TUBİTAK-TÜBA</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Türk Patent ve Marka Kurumu</i>	DP	Düşük	Zayıf	Birlikte Çalış
<i>Türk Standarttan Enstitüsü</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Ulusal Ajans</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Ulusal ve Uluslararası Yayınevleri</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
<i>Üniversiteler</i>	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte Çalış
<i>Diğer Üniversite Merkezleri</i>	DP	Düşük	Zayıf	İzle

4.7. Kuruluş İçi Analiz

Yükseköğretim kurumlarında akademik ve idari personelin yanı sıra öğrenciler insan kaynaklarını oluşturmaktadır. Ülkemizde yer alan 206 üniversitede yüzbinlerce personel ve milyonlarca öğrenci yer almaktadır. Her üniversitenin yüzlerce idari ve akademik birimi bulunmaktadır. Tüm bu birimlerin teknoloji ve bilişim alt yapısı vardır. YÖK'ün ise tüm üniversitelere yönelik YÖKSİS, DBS, vb. yazılım hizmetleri bulunmaktadır. Vakıf üniversiteleri kendi imkanlarıyla faaliyetlerini sürdürürken devlet üniversiteleri kamu bütçesinden ayrılan paylar ve kendi hizmetleri ile mali kaynaklara erişmektedir. YÖK strateji belgesine göre yükseköğretimin 2019-2023 yılı toplam kaynağı bir buçuk milyar Türk Lirası civarındadır.

4.8. GZFT Analizi

YÖK strateji belgesine göre YÖK'ün GZTF Analizi Tablo 7'de sunulmuştur.

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>Yükseköğretim Kurulunun;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anayasal bir kurum olması • Yükseköğretim alanını düzenleyen ve denetleyen bir üst kurul olması • Yükseköğretimi yönlendirici etkin kurum olması • Nicelik ve nitelik bakımından çok sayıda paydaşının olması • Ülke hedefleri doğrultusunda nitelikli insan gücü yetiştirilmesinin planlanması • Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi ve Ulusal Tez Merkezi gibi güçlü bilişim tabanına sahip olması • Görev alanıyla ilgili iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesinde çok geniş insan kaynaklarına doğrudan erişebilmesi • Akademik görevlendirmeler yoluyla insan kaynaklarının etkili kullanılabilmesi • Yükseköğretimde uluslararasılaşmayı sağlayacak araçlara ve uygulamalara sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Yükseköğretim kurumlarının niceliksel olarak artması ile Yükseköğretim Kurulu'nun teşkilat yapısı ve insan kaynaklarının aynı oranda geliştirilememesi • Yükseköğretim mevzuatında eksiklikler ve yetersizliklerin bulunması • Diğer kamu kuruluşlarının Yükseköğretim Kurulu'nun yetki, görev ve sorumlukları konusundaki bilgi ve işbirliği eksikliği • Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nda insan gücü hareketliliğinin ve değişimin fazla olması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler • Yükseköğrenime olan iç ve dış talebin artması • Uluslararasılaşma sonucu Türkiye yükseköğretiminin dünyaya açılması • Bütün dünyadan Türkiye yükseköğretimine karşı artan ilgi • Bolonya Sürecinin başarıyla uygulanması • Hayat Boyu Öğrenime artan talep • Yükseköğretim sistemimizin küresel yükseköğretim alanının önemli bir parçası olması • Diğer kurum ve kuruluşlarla güçlü ilişkilerin bulunması • Hedef kitlesinin geniş ve dinamik olması • Paydaşlarla bilimsel gelişmeye yönelik projelerin yapılması • Kurumsal altyapı için paydaş imkanlarının kullanılabilmesi • Yükseköğretim alanında makro hedeflere ulaşılması konusunda sistemde yeterli insan gücü ve bilimsel kaynak potansiyeline sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Yükseköğretim sistemindeki hızlı büyümeyle beraber iş yükünün artması • Hedef kitlenin geniş, genç ve dinamik olmasına karşın taleplerin karşılanmasında yaşanan zorluklar • Nitelikli insan kaynağının akademik hayat yerine yükseköğretim alanı dışındaki sektörlere yönelmesi • Akademik personelin özlük haklarındaki dezavantajlı durum • Yükseköğretime girişte programların sürdürülebilmeleri için gerekli yetkinlik ve liyakati, fırsat eşitliği ve sosyal adalet duygusunu zedeleyici öneriler.

YÜKSEKÖĞRETİM YOL HARİTASI

STRATEJİK AMAÇ VE HEDEFLERE YÖNELİK YOL HARİTASI

Sivil Toplumun Yükseköğretim Sistemine Aktif Katılımı Projesi kapsamında hazırlanan strateji belgesi için daha ayrıntılı süreçleri içeren bir yol haritasının da sunulması faydalı olacaktır. Bu kapsamda her bir stratejik amaç için hazırlanmış hedef karları yol haritamızı oluşturmaktadır.

HEDEF KARTI 1

Amaç 1	STK'ların yükseköğretimdeki karar verme süreçleri hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi yoluyla katılımlarının teşvik edilmesi.
Hedef 1	STK'ların süreçler hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için web sitelerinin hazırlanması.
Hedef 2	STK'ların süreçler hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için sosyal medya araçlarının hazırlanması.
Hedef 3	STK'ların süreçler hakkında zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için yazılı ve görsel basının kullanılması.
Hedef 4	STK'ların zamanında ve yeterli düzeyde bilgilendirilmesi için çevrimiçi kanallar ile e-katılım araçlarının oluşturulması ve kullanılması
Sorumlu Birim	YÖK Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, TTO'lar, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	Süreçlerle ilgili bilgilendirme için hazırlanan internet sitelerinin, sosyal ağların görünürlük istatistiklerinin artması. Süreçlere katılan STK sayılarının artması. (YÖKSİM ve DERBİS kanalıyla süreçlere katılan STK sayılarının artması.) STK'ların karar verme süreçleri hakkında kendi yayın organlarında (web sitesi, sosyal medya araçları, genel kurul kararları vb.) yayınlar yapması.
Riskler / Tespitler	STK'ların YÖK ve üniversitelerdeki karar ve işbirliği süreçleri hakkında bilgi ve iletişim kanalının bulunmaması. STK'ların yükseköğretimdeki karar verme süreçlerinin içerikleri hakkında gerekli bilgilendirmenin yapılmaması, STK'ların karar verme süreçleri hakkında zamanında bilgilendirilmemesi.
Yapılacaklar	YÖK ve Üniversitelerin resmi web sitelerinde "yönetime katıl" ya da "yönetime bir fikir ver" şeklinde bir sayfa (link vb.) eklenecek. Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü'nün Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) web sayfasında "yönetime katıl" ya da "yönetime bir fikir ver" sayfasının eklenmesi ve bu sayfada üzerinden de YÖK'e yönelik görüş ve önerilerin gönderilebilmesi YÖK'ün STK ile ilgili duyurularının DERBİS'e kayıtlı ilgili STK'lara otomatik olarak yönlendirilmesi sağlanacaktır. YÖK'ün sosyal medya araçlarını STK'ların takip etmesi sağlanacaktır.
İhtiyaçlar	Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsisi yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 2

Amaç 2	Yükseköğretim kurumlarının politika geliştirirken, girişimde bulunurken iş ve işleyişlerinde STK'lara danışarak tarafların ihtiyaçlarına, görüş ve önerilerine duyarlı daha katılımcı bir yaklaşıma ve yönetim kültürüne sahip olmasını sağlamak.
Hedef 1	Yükseköğretim kurumlarının politika geliştirirken ve girişimde bulunurken STK'ların görüş ve önerilerini alabileceği danışma süreçlerinin yapılandırılması
Hedef 2	Yükseköğretim kurumları ile STK'lar arasında danışma süreçlerine yönelik alt yapıların geliştirilmesi
Hedef 3	Yükseköğretim kurumlarında STK'lara danışma süreçlerine ilişkin yönetim kültürünün geliştirilmesi
Sorumlu Birim	YÖK Üniversitelerarası Kurul
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar, Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü
Performans Göstergesi	Yükseköğretim kurumlarının STK'lara danışmak için kurumsal alt yapılarını geliştirmesi için kararlar alması ve ilgili birimlerin kurulması Yükseköğretim kurumlarının STK'lardan aldığı görüş sayılarında artış olması Yükseköğretim kurumlarının yönetim kurullarında ve kurum içi toplantılarında paydaş STK'lardan görüş alınmasına yönelik bilgilendirme çalışmalarının artması
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim kurumlarının girişim ve politika geliştirme süreçlerinde konuyla ilgili olan STK'lar başta olmak üzere diğer paydaşlara danışma konusunda isteksiz olması Yükseköğretim kurumlarının STK'lara danışmak amacıyla yaptığı girişimlerin yönetim zafiyeti olarak anlaşılabilmesi Birinci hedef kartında yer alan yapılacakların yanı sıra
Yapılacaklar	YÖK'ün Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği bünyesinde bir STK birimi oluşturulacaktır. Üniversitelerarası Kurul bünyesinde bir STK birimi kurulması sağlanacaktır. Bu birimlerin koordinasyonunda Yükseköğretim kurumlarının yönetim kurullarında ve kurum içi toplantılarında paydaş STK'lardan görüş alınmasına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
İhtiyaçlar	Sorumlu birimlerin kurulması için personel tahsisi yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 3

Amaç 3	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların diyalog süreçlerinin yapılandırılması, uygulanması ve değerlendirilmesi için gerekli olan altyapının kurulmasını, buna uygun olarak yükseköğretim kültürünün geliştirilmesini, diyalog etkinliklerinin düzenli ve sistemli hale getirilmesini sağlamak.
Hedef 1	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yönetim ve karar süreçlerinde daha aktif ve katılımcı bir yaklaşımla diyalog kurmasının sağlanması
Hedef 2	Yükseköğretim kurumlarının iç ve dış problemlerinin çözümünde STK'larla geniş bir diyalog ortamı oluşturarak çalışması
Hedef 3	Yükseköğretim kurumlarında STK'larla diyalog kültürünün geliştirilmesi
Hedef 4	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların düzenli ve sistemli işbirliği ve iletişimlerinin sürekliliğini sağlamak adına diyalog platformlarının oluşturulması
Sorumlu Birim	YÖK
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	Yükseköğretim kurumlarının STK'lara yönelik diyalog çağrılarının artması Yükseköğretim kurumlarıyla STK'ların birlikte yaptıkları diyalog etkinliklerinin (panel, toplantı, arama konferansı vb.) artması Yükseköğretim kurumlarının personellerinin STK'larla diyalog süreçlerine yönelik tutumlarının olumlu yönde değişmesi Yükseköğretim kurumlarının bünyesinde STK'larla diyalog yapılması amacıyla platformların oluşturulması Yükseköğretim kurumları ve STK'ların yayın organlarında (basılı, sosyal medya vb.) birlikte yapılan diyalog etkinliklerine ilişkin yayın ve paylaşımların artması
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim sisteminde yer alan kurumların yönetim ve karar süreçlerinde STK'larla sınırlı işbirlikleri geliştirmekle birlikte daha geniş açıdan destek ve paylaşım için STK'larla diyalog içinde olmaması. Yükseköğretim kurumlarının iç ve dış problemlerinin çözümü için STK'larla birlikte diyalog kurarak yapabileceği çalışmaları organize etme konusunda farkındalık ve deneyim eksikliğine sahip olması. Türk yükseköğretim kurumlarının STK'larla diyalog kurmasına ilişkin yönetim kültürü bakımından eksikliğin bulunması. Yükseköğretim kurumlarının STK'larla düzenli ve sistemli bir diyalog platformunun bulunmaması. YÖK ve STK'ların işbirliği ile yıllık ya da iki yılda bir olmak üzere Yükseköğretim-STK İşbirliği Forumu toplanacaktır.
Yapılacaklar	Forumda üniversitelerin STK'larla işbirliği örnekleri paylaşılacaktır. Üniversitelerin ve YÖK'ün karar alma süreçlerinde STK'larla kurdukları ilişki ve işbirliğini raporlar yoluyla kamuoyuna sunacaklardır.
İhtiyaçlar	Sorumlu birimlerin STK forumunun düzenlenmesi için üniversiteler ve STK'larla işbirliği yapması, forumun sekreteryasını yönetmesi gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 4

Amaç 4	Yükseköğretim kurumlarının yönetim ve karar süreçlerinde STK'ların katılımını ve sorumluluklarını arttırmak amacıyla ortak çalışma alanları tespit edilerek, toplumun ihtiyaçları ve beklentilerine cevap verebilecek bir paydaş organizasyonu oluşturmak
Hedef 1	Ortaklık ağı sayesinde paydaşları ilgilendiren tüm sorunların hızlı ve doğru tespit edilmesi için ilgili STK'ların karar süreçlerinde görüşlerinin alınması ve karar süreçlerine katılımının artırılması
Hedef 2	Yükseköğretim kurumlarının dünyadaki gelişmeleri hızlı takip edebilen ve belirli konularda uzmanlığı olan STK'ların bilgi üretme ve yayma konusundaki deneyimlerini, laboratuvar, cihaz vb. kaynaklarını karşılıklı olarak paylaşabileceği ortaklıkların artırılması
Hedef 3	Yükseköğretim kurumlarının ürettikleri bilgi, deneyim ve ürünlerin yaygınlaştırılması için STK'larla işbirliği ve ortaklık geliştirmesi
Hedef 4	Alınan kararların yükseköğretim kurumları ve STK'ların ortak sahiplenmesini sağlayan karar organlarının ve ilgili kurulların artırılması
Sorumlu Birim İşbirliği Yapılacak Birim	YÖK Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	STK'ların yükseköğretim süreçlerinde alınan kararlarda ortaklığının artırılması için ilgili yasa ve yönetmeliklerde mevzuat değişikliği yapılması Yükseköğretim kurumları ile STK'ların ortak karar alma ve çalışma organlarının ve kurullarının sayılarının artması Yükseköğretim kurumları ile STK'ların ortak yaptıkları AR-GE, eğitim ve sosyal sorumluluk çalışmaları sonucunda yayın, marka ve patent sayıları vb. gibi çalışmaların artması Yükseköğretim ve STK'ların ürettikleri bilgi, deneyim ve ürünlerin ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaştırılması amacıyla yapılan yayın, konferans, panel, bröşür, el kitabı vb. araçların sayısının artması ve bu amaçla YÖKSİS'ten takip edilebilir bir online sistemin kurulması Bağımsız kurum veya kurullar tarafından ülkede yer alan üniversitelerin STK'lar ile ortaklıklarına ilişkin indeks üreterek üniversiteleri bu kritere göre sıralanması
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim kurumlarının toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik olarak STK'lar tarafından ifade edilen görüşlerin dikkate alınmadan yönetilmesi. Yükseköğretim kurumlarının dünyadaki hızlı gelişmeleri takip edememesi ve bu gelişmeleri takip edebilen STK'ları karar ve yönetim süreçlerine ortak etmemesi Yükseköğretim kurumlarının toplum yararına ürettiği bilgi, deneyim ve ürünlerin toplumla paylaşılması aşamasında STK'larla yeterli düzeyde işbirliği ve ortaklık kuramaması Toplumları yakından ilgilendiren ulusal ve küresel sorunların tespit edilmesi ve çözümlerin üretilmesi amacıyla, sorumlulukları yükseköğretim kurumları ve STK'ların ortak sahiplenmesini sağlayan karar organlarının ve ilgili kurulların olmaması veya yetersiz olması
Yapılacaklar	STK'ların yükseköğretim süreçlerinde alınan kararlarda ortaklığının artırılması için ilgili yasa ve yönetmeliklerde mevzuat değişikliği yapılması için YÖK ve STK ortaklığı ile bir mevzuat hazırlama komisyonu kurulacaktır. Yükseköğretim ve STK'ların ürettikleri bilgi, deneyim ve ürünlerin ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaştırılması amacıyla yapılan yayın, konferans, panel, bröşür, el kitabı vb. araçların sayısının artması ve bu amaçla YÖKSİS'ten takip edilebilir bir online sistem kurulacaktır. Bağımsız kurum veya kurullar tarafından ülkede yer alan üniversitelerin STK'lar ile ortaklıklarına ilişkin indeks üreterek üniversiteleri bu kritere göre sıralanmasına yönelik bir mevzuat çalışması yapılacaktır.
İhtiyaçlar	Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsisi yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, ilgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 5

Amaç 5	Yükseköğretim kurumları ve STK'ların amaç birliği yaparak esas hedeflerinin toplum yararı ilkesi gereği karşılıklı güveni esas alarak çalışmalar yürütmesi.
Hedef 1	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların faaliyet alanlarının ve amaçlarının net bir şekilde mutabakat altına alınması
Hedef 2	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların birlikte yaptıkları çalışmalarda tüm paydaşlarının eşit şekilde sorumluluk almalarının sağlanması.
Hedef 3	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların sürekli olarak karşılıklı güven tazeleyen faaliyetlerle gündeme gelmeleri
Sorumlu Birim	YÖK Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, TTO'lar, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	Üniversitelerin araştırma üniversitesi olarak seçimi kriterlerine sivil toplum kuruluşları ile işbirliği indeksinin eklenmesi Yükseköğretim kurumları ile STK'ların amaç ve faaliyet alanlarının ilgili ortamlarda açık şekilde sunulması Yükseköğretim kurumları ile STK'ların süreçlerde yürüttükleri çalışmaları yayın organlarında ifade etmeleri Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttükleri faaliyetler ile ilgili olarak tüm paydaşlara belirli aralıklarda anket uygulanması güven indekslerinin sürekli takip edilmesi STK ve Yükseköğretim kurumlarına olan güvenin artması
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların esas amaçlarının ve faaliyet alanlarının karşılıklı olarak bir metin altında deklare edilmemesi. Yükseköğretim kurumları ile STK'ların çalışmalar öncesi ve sonrasında ortaya çıkan sonuçlarda objektif davranmaması, başarı ya da başarısızlıkları ortak sahiplenmemeleri Yükseköğretim kurumları ile STK'ların toplumun güvenini sarsacak faaliyetler içerisinde yer almaları Yükseköğretim kurumları ile STK'ların amaç ve faaliyet alanlarının YÖK kanununda yer alması ve bu konuda bir yönetmelik çıkarılması sağlanacaktır.
Yapılacaklar	Yükseköğretim kurumlarının karar alma süreçlerinde ve diğer faaliyetlerde STK'larla yaptıkları işbirliklerini her yıl sonunda rapor olarak yayınlamaları sağlanacaktır. Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında STK'larla işbirliğine yönelik hedefler koymaları istenecektir.
İhtiyaçlar	YÖK'ün ilgili birimleri vasıtasıyla Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttükleri faaliyetler ile ilgili olarak tüm paydaşlara belirli aralıklarda anket uygulanması sağlanacaktır. Üniversitelerin araştırma üniversitesi olarak seçimi kriterlerine sivil toplum kuruluşları ile işbirliği indeksinin eklenmesi sağlanacaktır.
	Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsisi yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 6

Amaç 6	Yükseköğretim kurumları ve STK'ların tespit ettiği sorunları ve gerekçelerini kamuoyu ile paylaşarak bu konularda yürüttükleri çalışmaları sürekli olarak açık bir şekilde kamuoyuna sunmaları
Hedef 1	STK'lar Yükseköğretim kurumları ile yürütecekleri süreçleri kamuoyunun haber alma hakkı çerçevesinde şeffaflık/açıklık ilkesine uygun şekilde ilgili organlarda yayınlaması
Hedef 2	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttükleri süreçler hakkında şeffaf ve açık bir şekilde kamuoyu ile paylaşması
Hedef 3	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yürüttüğü süreçler sonrasında elde edilen kazanımların açıkça ifade edilmesi
Sorumlu Birim	YÖK
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	Yükseköğretim kurumları ile STK'ların yayın organlarının takip edilme sayısının artması Yürütülen süreçler sonrasında elde edilen kazanımların etkilediği paydaş sayısının artması
Riskler / Tespitler	Yükseköğretimi ve toplumu ilgilendiren konulardaki problemlerin direk olarak kamuoyu ile paylaşılmaması Yürütülen çalışmaların öncesi ve sonrasında ortaya çıkan sonuçların ve bu problemleri çözmeye yönelik yol haritalarının kamuoyu ile paylaşılmaması Yükseköğretim kurumlarının aldığı kararları gerekçeleri ile kamuoyuna açıklamaması YÖK ve STK'lar arası yapılacak forum, toplantı ve araştırma sonuçlarına göre sorunların tespit edilmesi sağlanacaktır.
Yapılacaklar	YÖK'ün Yükseköğretim Dergisi'nde bu sorunları ve çözüm önerilerini yayınlaması sağlanacaktır. YÖK'ün sorunları ve çözüm önerilerini de içeren bir Yükseköğretim-STK yol haritasını yayınlaması ve bu yayının ilgili STK'lara ulaşması sağlanacaktır.
İhtiyaçlar	Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsisi yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 7

Amaç 7	STK'ların yükseköğretim kurumlarının yönetim kademesinde etkin bir şekilde temsiliyetinin sağlanması karar verme süreçlerinde ilgili STK'ların yönetim aşamalarına dâhil edilmesi
Hedef 1	Yükseköğretim kurumlarında yönetim aşamalarında STK'ların etkililiğini arttırmak, yönetim süreçlerinin katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir olmasını sağlamak için karar alma görevini üstlenen ilgili kurullarda temsilen üye veya üyelerin bulunması sağlanmalıdır.
Hedef 2	Yönetimlerin alacakları kararlarda konu ile ilgili STK'ların temsilcilerinin görüşlerinin alınması sağlanmalıdır.
Hedef 3	Yükseköğretim kurumlarının karar organlarının STK'lardan etkili geri bildirim almasını sağlayacak mekanizmalar kurulmalıdır.
Sorumlu Birim	YÖK Üniversitelerarası Kurul
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	STK temsilcisi veya temsilcileri bulunan yükseköğretimdeki yönetim kurulu sayılarının artması. STK'ların belirttiği görüşlerle uyumlu olarak yükseköğretimdeki yönetim kurullarının aldıkları kararların sayılarının artması
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim kurumlarında genellikle karar verme süreçlerinde tek taraflı olarak çalışmaların yapılması ve yönetim kurullarında STK'ların yeterli düzeyde temsiliyetinin olmaması Yükseköğretim kurumlarındaki yöneticilerin ve yönetim kurullarının aldıkları kararlarda konu ile ilgili STK'ların görüşlerinin alınmaması Belirli dönemlerde yükseköğretim kurumlarının aldıkları kararları STK ve kamuoyuyla paylaşarak etkili geribildirimler almaması
Yapılacaklar	Yükseköğretim kurumlarının yönetimi kurullarında STK temsilcilerinin yer alması sağlanacaktır. Yükseköğretim kurumlarının karar organlarının STK'lardan etkili geri bildirim almasını sağlayacak mekanizmalar kurulacaktır.
İhtiyaçlar	İlgili kurulların kurulması ve temsiliyet için mevzuat değişikliği gerekmektedir. Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsisi yapılması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 8

Amaç 8	STK'ların danışma kurullarında temsilinin sağlanması, STK'ların hazırladığı raporların dikkate alınması ve yapılacak proje vb. çalışmalarda ortaklığın desteklenmesi suretiyle katılımcılığın artırılması
Hedef 1	Yükseköğretim kurumlarında yer alan karar organlarında ve diğer kurullarda konuyla alakalı STK'ları temsilen en az bir üyenin yer alması
Hedef 2	STK'larla yapılacak proje vb. çalışmalarda işbirliklerinin desteklenmesi
Hedef 3	STK'ların hazırladığı raporların ve görüşlerinin yer aldığı yayınların yükseköğretimdeki karar süreçlerinde dikkate alınması
Sorumlu Birim	YÖK Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	Karar organlarında ve diğer kurullarında STK temsilcisi sayılarının artması. STK'lar ile ortaklaşa yapılan proje vb. çalışmaların sayısının artması. STK'ların hazırladığı raporlara ve görüşlerinin yer aldığı yayınlara uygun verilen karar sayısının artması.
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim kurumlarındaki karar organlarında ve diğer kurullarında STK temsilcilerinin bulunmaması. Yükseköğretim ve STK'lar arasında ortak proje ve çalışmaların yapılmaması. STK'ların hazırladığı raporlar, sunduğu görüşler vb. gibi karar süreçlerine olumlu katkı yapabilecek çalışmaların karar süreçlerinde dikkate alınmaması.
Yapılacaklar	YÖK'ün karar alma sürecinde toplumun beklentilerini karşılayabilmek amacıyla kamu ve özel sektör ile STK'lardan oluşan bir "Danışma Kurulu" oluşturması sağlanacaktır. Bu danışma kurulunda özellikle eğitimle ilgili sendika ve diğer STK'lardan temsilci bulunması sağlanacaktır. Vakıf Üniversitelerinin mütevellisinde STK temsilcilerinin yer alması sağlanacaktır. Kamu üniversitelerinin senatolarında öğrenci konseyi ve eğitim sendikalarından temsilci bulunması sağlanacaktır.
İhtiyaçlar	İlgili kurulların kurulması ve temsiliyet için mevzuat değişikliği gerekmektedir. Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsisi yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, İlgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

HEDEF KARTI 9

Amaç 9	Yükseköğretim süreçlerine paydaş olarak katılım sağlayacak ilgili STK'ların bağımsız olmasının istenmesi, desteklenmesi ve denetlenmesi amacıyla yükseköğretim kurumları tarafından ilgili birimlerin ve kurumların rol almalarını sağlamak
Hedef 1	STK'ların yükseköğretim süreçlerine bağımsız bir paydaş olarak katılabilmelerini sağlamak amacıyla akreditasyon sisteminin kurulması
Hedef 2	STK'ların yükseköğretim süreçlerine bağımsız bir paydaş olarak katılabilmelerini sağlamak amacıyla ihtiyaç duyulan akreditasyon kriterlerinin belirlenmesi ve gerekli duyuruların yapılması
Hedef 3	Yükseköğretim kurumları bünyesinde STK'ların bağımsız bir paydaş olarak katılımını sağlayacak, destekleyecek ve denetleyecek birimlerin kurulması
Hedef 4	STK'ların yükseköğretim süreçlerine katılımını denetleyecek bağımsız kurum ve kurulların oluşturulması.
Sorumlu Birim	YÖK Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü
İşbirliği Yapılacak Birim	Üniversiteler, Eğitim STK'ları, Sendikalar
Performans Göstergesi	Akreditasyon sisteminin kurulması Yükseköğretim süreçlerine katılan STK'ların belirlenmesi için akreditasyon kriterlerinin belirlenerek yayınlanması. Yükseköğretim süreçlerine katılan STK'ların akredite edilerek, listesinin yayınlanması Yükseköğretim süreçlerine akredite edilerek katılan STK'ların sayısının yıllara göre artış göstermesi Yükseköğretim kurumlarının bünyesinde STK'ların karar süreçlerine katılımlarını denetlemek amacıyla ilgili birimlerin kurulması.
Riskler / Tespitler	Yükseköğretim sistemine paydaş olarak katkı sunması beklenen ilgili STK'lara ilişkin bir akreditasyon sürecinin olmaması Yükseköğretim süreçlerine katılım sağlayacak ilgili STK'ların belirlenmesi için yükseköğretim kurumları bünyesinde bağımsız birim veya kurulların olmaması Yükseköğretim süreçlerine katılım sağlayan STK'ların kişisel ilişkiler ile belirlenmesi İlgili STK'ların yükseköğretim süreçlerine katılımını değerlendirecek ve denetleyecek bağımsız kurumların olmaması
Yapılacaklar	Yükseköğretim süreçlerine katılan STK'ların belirlenmesi için akreditasyon kriterlerinin STK ve YÖK temsilcilerince oluşturulan bir komisyon marifetiyle belirlenerek yayınlanması sağlanacaktır. İlgili kriterlerin STK-YÖK işbirliği için hazırlanan mevzuata eklenmesi. Yükseköğretim süreçlerine katılan STK'ların akredite edilerek, listesinin yayınlanması sağlanacaktır. Yükseköğretim süreçlerine akredite edilerek katılan STK'ların sayısının yıllara göre artış göstermesi gerçekleştirilecektir. YÖK denetleme kurulu mevzuatında yer alan (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 9. Maddesi) Yükseköğretim Denetleme Kurulu'nun görevleri Yükseköğretim kurumlarının bünyesinde STK'ların karar süreçlerine katılımlarını denetlemek amacıyla görev ve yetkiler tanımlanacaktır. Mevzuat değişikliği gerekmektedir.
İhtiyaçlar	Sorumlu birimlerin STK-YÖK işbirliğini arttıracak hedefler için personel tahsis yapması gerekmektedir. YÖK-STK işbirliğini teşvik edecek ve tarafların iletişim kurmasını destekleyecek toplantıların düzenlenmesi, ilgili kurumların teknolojik alt yapıları için teknik ve mali kaynak sağlanması gerekmektedir.

Kaynakça

- Acar, M. (2015). Kamu politikası perspektifinden sivil toplum-devlet ilişkileri: Bir çerçeve önerisi. *Yasama Dergisi*, (29), 58-83.
- Acar, Ş. (2010). Sivil toplum kurumu olarak Türkiye'de derneklerin profili (Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Akçadağ, E. (2011). Avrupa Birliği sürecinde kamu diplomasisi faaliyetlerinde sivil toplum kuruluşlarının rolü. *Politika Dergisi*, 24, 1-15.
- Akçeşme, F. (2013). Sivil toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yeri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(4), 202-225.
- Akıncı, S. (2014). Sivil toplum, sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum kuramcıları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 5 (11).
- Aslan, S. (2010a). Sivil toplum: Kavramsal ve dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), 188-212.
- Aslan, S. (2010b). Sivil toplum ve demokrasi. *Sivil Toplum*, 15(2), 357-374.
- Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve sivil toplum örgütlerinin engelleri: Patronaj ve nepotizm. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 1-13.
- Berber, Ş. (2000). Sivil toplum kuruluşları VE Türk Eğitim Sistemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 119-154.
- Bulut, Y., Akın, S., & Kahraman, Ö. F. (2017). Kamu politikalarının oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 23-34.
- Canatan, E. (2020). Yükseköğretim Kalite Kurulu: Kurum Gösterge Raporları Analizi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlı'da sivil toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(03).
- Çelik, A., & Aykanat, Ş. (2006). Sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidarı etkileme yöntemleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 215-226.
- Çimen, İ., & Güven, İ. (2007). Türkiye'de sivil toplumun tarihsel gelişimi, *Dernekler Dergisi*, sayı 2 s. 10-15, <http://derneklerdergisi.com/tr> adresinden erişilmiştir.

- Demirci, K., Erbaş, A., & Giderler-Atalay, C. (2009). Üniversite öğrencilerinin STK'lara katılım potansiyellerinin örgütsel vatandaşlık davranışı boyutlarından sivil erdem boyutu çerçevesinde incelenmesi. *Journal of Azerbaijani Studies*, s.752-767.
- Doğan, H. B. (2020). Laik ülkelerde inanç misyonlu kurumların kamu kurumu veya STK olarak örgütlenmeleri sorunsalı ve Türkiye'ye özgü bir model önerisi. (Doktora Tezi) İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul
- Doğramacı, İ. (2007). Türkiye'de ve dünyada yükseköğretim yönetimi. *Meteksan*, Ankara
- Emini, F. T. (2013). Sivil toplum kuruluşlarının politika belirleme sürecindeki rolü: Tüsiad Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36).
- Eğitim-Sen, (2012). Nasıl Bir Rektör İstiyoruz?,
- Eğitim-Sen, (2014). İnsan Toplum Doğa Yararına Üniversite.
- Eğitim Bir-Sen, (2020). Yükseköğretime Bakış.
- Eraslan, L. (2011). *Sivil toplum ve eğitim* (ESTK). Maya Akademi
- Eraslan, L., & Bertlek, S. B. (2011). Türkiye'de eğitim derneklerinin sorun alanlarının değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3):1161 -1181
- Ersen, B. T., Kaplıca, K., Kaya, D. ve Varon, L.(2011). Sivil Toplum İzleme Raporu 2011. No: 54. İstanbul: TÜSEV Yayınları. www.tusev.org.tr. adresinden erişilmiştir.
- Gürüz, K. (2000). *Dünyada ve Türkiye'de yükseköğretim: Tarihçe ve bugünkü sevk ve idaresistemleri*. TC Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
- Kahraman, H. & Karip, E. (2019). Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etkileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 709-722. DOI: 10.17679/inuefd.575850
- Karataş, İ. H. (2008). *Türk eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşları: konumları ve işlevleri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karataş, İ. H. (2013). Türk Eğitim Sisteminde sivil toplum kuruluşlarının STK'ların konumları ve işlevlerine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 198, 196-218.
- Karataş, İ. H., & Şaşmaz, Z. (2013). Okul ve eğitim yöneticilerinin kurmuş olduğu sivil toplum kuruluşlarının mesleki etkililiklerinin araştırılması: Nitel bir analiz. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(30), 23-53.

- Kaynar, M. K. (2005). Sivil toplumun kavramsal tarihi ve sivil toplumla ilgili güncel tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 339-369.
- Keser, H., & Hışım, S. (2016). Demokrasilerde Sivil Toplumun Rolü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 201-224.
- Kılıç, N. P. (2012). *Türkiye'de eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının halkla ilişkiler uygulamaları*. (Tez) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurt, S. & Taş, H. (2015). Sivil toplum örgütlerinde profesyonel ve gönüllü çalışma ilişkileri: Tehditler ve fırsatlar. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 199-214.
- Kurulu, Y. (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. TC Yükseköğretim Kurulu. Ozankaya, Ö. (2000). *Toplumbilim*. (Gen. 10. Baskı) İstanbul: Cem Yayınevi
- Kalkınma Bakanlığı (2020). On birinci kalkınma planı (2019-2023). Kalkınma sürecinde sivil toplum kuruluşları özel ihtisas komisyonu raporu. <https://www.sbb.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Önal, G. (2020). Sivil toplum ve eğitim ilişkisi: Demokrasi okulu?. Y. Kabapınar (Ed.), *Demokrasinin beşinci gücü olarak eğitim temelli sivil toplum kuruluşları* içinde (ss.1- 17). Pegem Akademi.
- Özalp, A. (2008). Sivil toplum örgütlerinin toplumsal ve siyasal bakımdan önemi. Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Çişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara, 45.
- Özan, M. B., Polat, H., & Şener, G. (2016). Sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 59-70.
- Pesmazoğlu, S. (2006). Üniversiteler, Sosyal Bilimler ve Sivil Toplum. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(1), 83-100.
- SETA (2011). YÖK'ün 30 Yılı
- Şahinoğlu, M. C. (2020). *Sivil toplum kuruluşları (STK)'nın dış politikaya etkisi: İnsani hak vehürriyetleri insani yardım vakfı (İHH) özelinde insani yardım kuruluşları örneği*. (Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şirin, H. (2009). Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitime İlişkin Karar Alma Süreçlerine Katılımları Üzerine Bir Araştırma, *Eğitim ve Bilim*, C. 34, S. 153, s. 169-182
- Şirin, H. (2015). Eğitimin etki alanında sivil toplum ve kültürel değişim. <https://www.ayk.gov.tr> adresinden erişilmiştir.

Tamer-Gözübüyük, M. (2010). Tarihsel süreçte sivil toplum. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1).

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (2018). 2019-2023 Stratejik Planı.

TÜSEV (2011). Sivil Toplum İzleme Raporu.

TÜSİAD (2008). Türkiye'de Yükseköğretim Eğilimler Sorunlar ve Fırsatlar

YADA (2015a). *Türkiye'de sivil toplumun gelişimi ve sivil toplum kamu işbirliğinin güçlendirilmesi projesi verilerle sivil toplum kuruluşları.*
<http://en.yada.org.tr/pdf/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> sayfasından erişilmiştir.

YADA (2015b). *Türkiye'de sivil toplumun gelişimi ve sivil toplum kamu işbirliğinin güçlendirilmesi projesi sivil toplum kuruluşlarına yönelik algı ve yaklaşımlar.*
<http://en.yada.org.tr/pdf/b4402e8f14173672f0d783253efcc9db.pdf> sayfasından erişilmiştir.

YÖK (2007). Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi.

YÖK (2021). Yüksek öğretim kurulu eğitim öğretim dairesi başkanlığının 18.11.2021 ve E.218425 sayılı resmi yazısı. <http://gazi.edu.tr> sayfasından erişilmiştir. (?)

URL 1: <http://stcm.bilgi.edu.tr/>

URL 2: <https://stkam.marmara.edu.tr/kurumsal/tanitim>

URL 3: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200820-3.htm>

URL 4: <https://bit.ly/3BqqYGV>

URL 5: <https://bit.ly/3nLCV5a>

URL 6: <https://bit.ly/3w1jyIQ>

URL 7: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161031-1.htm>

URL 8: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/12/20201205-1.htm>

URL 9: <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/7d36bf0115d767b2a7a07de6f2122077.pdf>

URL 10: <https://www.bilgi.edu.tr/tr/haber/9142/bilgi-ve-kadikoy-belediyesi-sivil-toplum-kuruluslarina-destek-icin-isbirligi-protokolu-imzaladi/>.

URL 11: <https://www.ankarateknokent.com/ankara-universitesi-ggyd- arasinda-is-birligi-protokolu>

URL 12: <https://www.haberler.com/aturk-universitesi-stk- temsilcileriyle-is-12610583-haberi/>

URL 13: <https://www.sakarya.edu.tr/assets/file/sau-2020-2024-stratejik-plani.pdf>

URL 14: http://www.malatyaolay.com/haber-universite_ile_malatya_stk%E2%80%99glari_arasinda_hayirli_protokol-10150.html

URL 15: <https://uskudar.edu.tr/tto/uskudar-universitesi-ve-bosiad-is- birligi-anlasmasi-imzalandi>

URL 16: <https://www.sozcu.com.tr/2014/gunun- icinden/ankara-universitesi-ile-tugiad-ibirligi-675821/>

URL 17: <https://cpl.hks.harvard.edu/hauser-institute>